

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta
Ústav sociálních a speciálněpedagogických věd

Bakalářská práce

Postoj obyvatel na Českobudějovicku k přijímání romských dětí do náhradní rodinné péče

Vypracovala: Lucie Křistková
Vedoucí práce: doc. PhDr. David Urban, PhD.

České Budějovice, 2016

Abstrakt

Přestože je rodičovství bráno jako přirozená součást života člověka, přibývá bohužel dále počet rodin, které zůstávají bezdětné. Jak tuto situaci vyřešit, pokud pár po miminku opravdu touží, ale nemůže ho mít? Jedním z možných řešení je náhradní rodinná péče. Tento způsob řešení udělá šťastné obě strany. Pár toužící po dítěti i dítě vyrůstající v ústavu.

Tato práce je rozdělena na dvě části, na část teoretickou a část výzkumnou. Cílem teoretické části bakalářské práce bylo vysvětlit, co je náhradní rodinná péče a popsat její formy. Dále popsat jak vypadá život romské minority v České republice, stereotypy majority k této menšině a úskalí výchovy romského dítěte v náhradní rodinné péči.

V praktické části bylo mým cílem zjistit názor veřejnosti na Českobudějovicku k přijímání romských dětí do náhradní rodinné péče, určit jak velké jsou jejich předsudky k Romům a zda tyto předsudky ovlivňují volbu jejich přijetí do náhradní rodinné péče. Dosáhnout stanoveného cíle jsem se snažila pomocí kvantitativního výzkumu za použití techniky vlastního dotazníku, který tvořilo 14 otázek. Otázky byly rozděleny na otázky zjišťující názory respondentů a na otázky identifikační. Celkem bylo rozdáno 205 dotazníků a zpět se jich vrátilo 197, návratnost tedy činila 96 %.

Stanovila jsem si dvě hypotézy:

Hypotéza 1 zní: „Do pěstounské péče jsou přijímány děti romského etnika více než do adopce.“ Tato hypotéza byla potvrzena.

Hypotéza 2 zní: „Čím více mají lidé předsudků, tím menší je pravděpodobnost přijetí.“ Tato hypotéza byla potvrzena.

Z výsledků výzkumu vyplynulo, že se ve společnosti předsudky vyskytují v široké míře a lidé proto nejsou ochotni k přijetí romského dítěte do náhradní rodinné péče. Dále se mi také potvrdilo, že by romské dítě přijali spíše do pěstounské péče, než jej navždy osvojili.

Tato práce by mohla být užitečná pracovnícím OSPODu, na oddělení náhradní rodinné péče, aby získaly reálnou představu o panující netoleranci k romské minoritě, dále žadatelům o náhradní rodinnou péči k získání potřebných informací, a také studentům jako studijní materiál.

Klíčová slova

náhradní rodinná péče

romské děti

Abstract

In spite of a fact that parentage is taken as a natural part of life, unluckily the number of families without children is growing up. How to resolve this situation, if the pair is wishing for the baby and they can not have it? One of the feasible solution is substitute family care. Both sides - a pair wishing for the baby and children growing up in institution - will be happy with this method of solution.

This bachelor thesis is divided into two parts – the theoretical part and the research. The point of the theoretical part of my bachelor thesis was to explain what the substitute family care is and to describe forms of substitute family care. Next point was to describe how life of gypsy minority in the Czech Republic looks like, to describe stereotypes of majority to this minority and describe problems of a gypsy child in substitute family care.

The point of the practical part was to find out an opinion of community in the South Bohemian region on taking gypsy children to substitute family care, to find out their prejudices against gypsy people and if this prejudices influence the choice of accepting gypsy children to substitute family care.

I did quantitative research which contained my own answer sheet, which consisted of 14 questions and with this answer sheet I was trying to achieve the best stated goals. Questions were divided into questions finding out the opinions of the respondents and identification questions. In sum 205 answer sheets was hand-out and 197 was returned to me, so rate of return was 96%.

I set two hypoteses:

Hypotesis 1 is: „Gypsy children are accepted more into foster care than into adpotion.“ This hypotesis was confirmed.

Hypotesis 2 is: „The number of probability of acceptance of gypsy child is less with more prejudice of people.“The more prejudice people have, the smaller number of probability of acceptance of gypsy child is. This hypotesis was confirmed.

The research shows that in community the prejudices are very extent and because of that people are not willing to accept gypsy child to substitute family care. The next

confirmed fact was that people would rather accept gypsy child into foster care than adopt him forever.

This bachelor thesis would be helpful to employees of OSPOD in department of substitute family care to receive a real image of intolerance to gypsy minority, next would be helpful to claimants applying for a substitute family care to receive helpful information and as well for the students as a study material.

Keywords

substitute family care

gypsy children

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

.....

(jméno a příjmení)

Poděkování

Děkuji panu doc. PhDr. Davidu Urbanovi, PhD., za odborné vedení, čas a trpělivost, které mi věnoval po dobu vedení mé bakalářské práce. Děkuji také mé rodině a přátelům, kteří mě po celou dobu studia a tvorbě bakalářské práce podporovali.

Obsah

Úvod	9
1. Současný stav.....	11
1.1 Význam rodiny pro dítě	11
1.2 Rodičovství v náhradní rodině	13
1.3 Formy péče o opuštěné děti.....	14
1.3.1 Ústavní výchova	14
1.3.2 Náhradní rodinná péče	15
1.4 Jednotlivé formy náhradní rodinné péče	15
1.4.1 Osvojení (adopce)	15
1.4.2 Mezinárodní osvojení	18
1.4.3 Pěstounská péče	18
1.4.4 Pěstounská péče na přechodnou dobu	20
1.4.5 Svěření do péče jiného občana než rodiče	21
1.4.6 Poručenská péče.....	22
1.5 Romové a náhradní rodinná péče	23
1.5.1 Romové a stereotypy	23
1.5.2 Současný romský způsob života v České republice	24
1.5.3 Specifické rysy romské rodiny	26
1.5.4 Romské dítě v náhradní rodinné péči	29
2. Cíl práce, hypotézy a výzkumné otázky.....	33
2.1 Cíl práce	33
2.2. Hypotézy	33
2.3 Výzkumné otázky	33
3. Metodika	34
3.1 Použité metody a techniky	34
3.2 Charakteristika výzkumného souboru	35
4. Výsledky.....	36
4.1 Výsledky dotazníků	36
4.2. Vlastní výsledky	36
4.3 Statistické vyhodnocení dat ve vztahu k hypotézám	45
5. Diskuze.....	49
6. Závěr	56
7. Seznam zdrojů literatury	58
8. Přílohy.....	61

Úvod

Rodina hraje významnou roli v životě každého jedince. Je naší prvotní (primární) sociální skupinou, se kterou se v životě setkáme. Pro většinu lidí je přirozené založit během života rodinu a dát svému dítěti lásku, podporu a péči jakou nejlépe umí. Bohužel ne všichni rodiče se však chtějí nebo mohou o své děti starat. V takové situaci, kdy dítěti není umožněno žít ve vlastní rodině, je třeba hledat jinou formu rodinné péče.

System náhradní rodinné péče je v současné době hojně diskutovaným tématem. Média nás informují o různých změnách v legislativě České republiky, které se v budoucnu plánují realizovat. V současné době se jedná například o zrušení tzv. Klokánků, kde jsou umístěny děti, o které se jejich rodiče nechtějí či nemohou starat. Kam by pak ale všechny tyto děti šly? Co by s nimi bylo? V úvahu přichází již zmíněná náhradní rodinná péče. Dítěti je umožněno vyrůstat v rodinném prostředí a dostávat především lásku, péči a výchovu prostřednictvím členů rodiny. Děti tak dostávají druhou šanci na plnohodnotný a spokojený život.

K zájmu o náhradní rodinnou péči mě přivedly školní předměty, týkající se tohoto téma, které mě provázely po dobu studia. Můj zájem dále prohloubila absolvovaná praxe na Magistrátě města v Českých Budějovicích, na oddělení sociálně-právní ochrany dětí a v neposlední řadě mě velmi ovlivnil a inspiroval životní příběh mé spolužačky ze střední školy, jejíž rodiče si osvojili romského chlapčeka. To je důvod, proč jsem svou práci zaměřila na romské děti. Tímto výzkumem chci zjistit, kolik dalších, nebo zda vůbec se najde v široké veřejnosti někdo další, kdo by byl ochoten přijmout za vlastní dítě Roma. Protože vím, že ve společnosti panují obrovské předsudky ve vztahu k této početné menšině na našem území.

Bakalářská práce je tvořena ze dvou částí - části teoretické a části výzkumné. V teoretické části se zpočátku zabývám funkcí a významem rodiny pro dítě, uvádím životně důležité psychické potřeby, které by měli být v pravý čas uspokojovány, aby se dítě vyvinulo v osobnost psychicky zdravou, a také zde popisují dopady dítěte, vyrůstajícího mimo rodinu. Tím jsem se postupně dostala k charakteristice systému náhradní rodinné péče a popisu jejích jednotlivých forem. Druhou část teoretické práce jsem zaměřila na romská specifika. Zpočátku popisují vztahy panující v České republice

mezi většinovou společností a romskou minoritou, s tím související předsudky a specifika, která tento negativní postoj vůči Romům ovlivňují. Dále jsem popisovala, jak funguje romská rodina, jaké jsou její typické nedostatky v péči o své děti a v čem se odlišuje od rodiny majoritní. V další kapitole jsem se věnovala odlišnostem ve způsobu života Romů od běžného způsobu života lidí v majoritní společnosti a v neposlední řadě jsem vysvětlila, jak by měla vypadat správná výchova přijatého romského dítěte majoritní rodinou a chyby, kterých se často pečovatelé ve výchově dopouštějí.

V této práci zjišťuji názory obyvatel z Českobudějovicka k přijímání romských dětí do náhradní rodinné péče. Pro můj kvantitativní výzkum jsem zvolila techniku vlastní dotazník, jehož cílem je zjistit, zda obyvatelé na Českobudějovicku mají předsudky k romským dětem a zda tyto předsudky může ovlivnit přijetí romského dítěte do náhradní rodinné péče.

1. Současný stav

1.1 Význam rodiny pro dítě

V této kapitole se věnuji důležitosti rodiny v životě každého jedince, a tím vysvětluji, proč je důležité, aby každé dítě vyrůstalo v rodině, i v případě, když se nejedná o rodinu biologickou.

Rodina je nejstarší lidskou společenskou institucí. Vznikla nejen z přirozeného pudu pohlavního, ale především z potřeby své potomstvo ochraňovat, učit, vzdělávat a připravovat ho do života (Matějček, 1994). Rodina je vůbec prvním modelem společnosti, s jakým se dítě setkává (Matoušek, 2003). V současnosti má zejména tyto funkce:

- podporování socializace – vychovávání dětí,
- vztahovou podporu dospělých lidí,
- ekonomickou podporu všech členů (Bechyňová, Konvičková, 2011).

V obou prvních funkcích nebude rodina zastupitelná patrně nikdy. Proto je pojata jako příjemce podpory v nejširším slova smyslu (Bechyňová, Konvičková, 2011).

Dostatečně dobré rodičovství je základem zdravého vývoje dítěte. Podle Matouška má být dobré rodičovství milující, pečující, bezpečné, stálé, ochraňující a podpůrné (Matoušek, Pazlarová, 2010). Především stálá přítomnost vysoce citově angažovaných rodičů je považována za nepostradatelnou podmínku zdravého duševního i tělesného vývoje dítěte (Matoušek, 2003).

Rodina by měla znamenat pro dítě základní životní jistotu. Vazba mezi matkou a dítětem je pro dítě prvním a nejdůležitějším vztahem v jeho životě. Když se tuto primární vazbu nepodaří vybudovat, může to pro dítě znamenat, že bude mít po zbytek života potíže s navozením blízkých vztahů (Archerová, 2001).

Tak jako existují životně důležité potřeby biologické (potrava, teplo,...), které musí být uspokojeny, aby malé dítě mohlo vůbec přežít, jsou tu ještě základní životně důležité potřeby psychické, které musí být náležitě a v pravý čas uspokojovány, jestliže

se má dítě vyvíjet v osobnost psychicky zdravou a zdatnou. Matějček (2008) řadí do těchto potřeb:

1) Potřeba určitého množství vnějších podnětů.

Pro člověka to znamená, že se nebude nudit ale ani že nebude podněty soustavně přetěžován (Matějček, 2008).

2) Potřeba mít v podnětech řád a smysl.

Jde o základní potřebu umožňující učení. Naplnění této potřeby umožňuje, aby se z podnětů, které k nám prostřednictvím všech našich smyslů přicházejí, staly zkušenosti, poznatky a pracovní strategie (Matějček, 2008).

3) Jak už je výše zmíněno, důležitá je potřeba prvotních citových a sociálních vztahů, tj. vztahů k osobám prvotních vychovatelů. Náležité uspokojení této potřeby přináší dítěti pocit životní jistoty a je podmínkou pro žádoucí vnitřní uspořádání jeho osobnosti (Matějček, 2008).

4) Potřeba identity, tj. potřeba společného uplatnění a společenské hodnoty (Matějček, 2008).

5) Z uspokojení této potřeby vychází zdravé vědomí vlastního já dítěte. Toto vědomí pak je dále podmínkou pro to, aby si člověk mohl na své vývojové dráze osvojit užitečné společenské role a stanovit si hodnotné cíle ve svém životě (Matějček, 2008).

6) Potřeba otevřené budoucnosti.

Uspokojení této potřeby dává lidskému životu časové rozpětí, což přeloženo do psychologické řeči znamená rozpětí mezi otevřeností a uzavřeností osudu, mezi nadějí a beznadějí, mezi životním rozletem a zoufalstvím (Matějček, 2008).

Děti vyrůstající mimo rodinu (v ústavěch), mají špatnou schopnost vcítovat se do druhých lidí, neorientují se dobře v interpersonálních vztazích, často neumějí řešit konflikty bez agresivity, mají nízké sebehodnocení, hůře se orientují v morálních normách a v hodnotových dilematech. Proto u nich často dochází k sociálnímu selhání v podobě závislosti na návykových látkách, kriminality, prostituce, neschopnosti dosáhnout vyšších úrovní vzdělání, uplatnění se dobře na trhu práce či založení vlastní funkční rodiny (Matoušek, Pazlarová, 2010).

1.2 Rodičovství v náhradní rodině

Vzhledem k tomu, že se má bakalářská práce zabývat náhradní rodinnou péčí, považuji za vhodné v této kapitole nastínit, jak se jeví v praxi náhradní rodičovství. V posledních letech proběhly ve Velké Británii studie iniciované britským ministerstvem pro děti, mládež a rodinu, které byly zaměřené na možnosti podpory dobré rodičovské péče, včetně úspěšnosti náhradní rodinné péče. Tyto studie ukázaly, že úspěšní náhradní rodiče disponují srovnatelnou způsobilostí k rodičovství jako úspěšní biologičtí rodiče (Matoušek, Pazlarová, 2010). Projevují, stejně jako dobří biologičtí rodiče, dětem vřelou náklonnost, jsou citliví vůči jejich potřebám, jsou schopní vcítit se do prožívání dětí, jsou tolerantní, dokážou dětem stanovit přiměřené hranice a poskytnout jim pocit bezpečí. Náhradní rodiče přejímají péči o dítě z vlastního vědomého rozhodnutí. Chybí jim sice společné geny s dítětem, avšak ty nejsou, jak je dnes již zřejmé, pro rozvoj dobrého rodičovství rozhodující. Matějček ve svých knihách velmi pěkně popisuje biologické i náhradní rodičovství a dospívá k jednoznačnému závěru (Matoušek, Pazlarová, 2010). Říká, že dítě jako rodiče vnímá toho, kdo se k němu jako rodič chová. A je pro ně zcela nepodstatné, zda tihle „jeho“ lidé na to mají či nemají potvrzení z porodnice (Matějček, 1994).

Již zmíněné britské studie formulovaly předpoklady pro úspěšné umístění dítěte do náhradní rodinné péče:

- Důležité jsou první vzájemné sympatie či antipatie dítěte a rodiny. Obě strany by si měly „padnout do oka“. Přestože se vztahy mohou postupně vyvíjet či se změnit, tyto studie prokázaly, že rodiny, kde si byly rodiče a dítě vzájemně od počátku sympatičtí, vykazovaly vyšší míru odolnosti vůči problémům a bez konfliktnějšího dalšího společného soužití (Matoušek, Pazlarová, 2010).
- Důležitou roli při výběru dítěte hraje také jeho věk. Platí totiž, že čím mladší dítě do rodiny přichází, tím větší je jeho šance na to, že se s novou rodinou dobře sžije (Matoušek, Pazlarová, 2010).
- Rodiny, které vycházejí vstříc citovým potřebám dítěte, a současně mu dokáží vymezit jasné hranice i mu dát pocit bezpečí, u nich dochází méně často ke zrušení přijetí osvojovaného dítěte. Zkrátka citlivý a na dítě dobře

orientovaný přístup celé rodiny dává naději na dobrý výsledek společného soužití (Matoušek, Pazlarová, 2010).

- Rodiny, které jsou dobře připravené a soustavně vzdělávané a kterým se dostává průběžné podpory, vykazují vyšší míru odolnosti vůči problémům s dítětem. Pociťují menší stres a lépe se vyrovnávají s obtížnými situacemi (Matoušek, Pazlarová, 2010).

1.3 Formy péče o opuštěné děti

Náhradní výchovná péče je forma péče o opuštěné děti, které nemohou být z nejrůznějších důvodů vychovávány ve své vlastní rodině (Matějček, 1999). Každá z forem náhradní péče je velmi důležitá a potřebná. Ať už se jedná o rodinné či nerodinné formy, každá má svá silná a slabá místa, své přednosti a specifická úskalí či určité rozpětí svých indikací i kontraindikací. Neplatí tu hodnocení ve smyslu lepší nebo horší. Platí tu jen „jiné“, osobité, specifické, v určitém konkrétním případě „vhodné“ či „méně vhodné“. Všem formám náhradní péče je však jedna základní charakteristika společná – dítě není vychováváno svými biologickými rodiči (Matějček, 1999).

1.3.1 Ústavní výchova

Do náhradní výchovné péče patří Ústavní výchova. Je to forma péče o opuštěné děti, které nemohou být z nejrůznějších důvodů vychovávány ve své vlastní rodině (Matějček, 1999).

„Ústavní výchova se uskutečňuje v zařízení tomu určených. Soud může nařídit ústavní výchovu v případě, je-li výchova dítěte nebo jeho tělesný, rozumový či duševní stav či jeho řádný vývoj vážně ohroženy nebo narušeny do té míry, že je to v rozporu se zájmem dítěte, nebo jestliže z jiných závažných důvodů nemohou rodiče výchovu dítěte zabezpečit“ (Náhradní rodina, 2013). Ústavní výchova by měla být brána jako poslední možnost k jiným možným opatřením, v případě, kdy tato opatření již selhala. Soud je povinen vždy zvažovat, zda není na místě spíše svěření do péče fyzické osobě (Náhradní rodina, 2013). V zájmu dítěte je třeba zajistit, aby doba, po kterou bude dítě v ústavní péči, nebyla prázdným časem v životě dítěte a jeho rodiny. Měla by být už od

počátku využita, ke snižování citové deprivace dítěte, vznikající odloučením od rodiny, a ke kvalitativním změnám v postoji rodičů a jejich rodinných a sociálních podmínkách. Ústavní výchova zaniká rozhodnutím soudu (Bechyňová, Konvičková, 2011).

Mezi zařízení pro výkon ústavní výchovy se řadí:

- Kojenecký ústav a dětský domov pro děti do tří let věku,
- Diagnostický ústav,
- Dětský domov,
- Dětský domov se školou,
- Výchovný ústav,
- Domov pro osoby se zdravotním postižením (Náhradní rodina, 2013).

1.3.2 Náhradní rodinná péče

Druhou formou náhradní výchovné péče je náhradní rodinná péče. V následující části práce se budu věnovat systému náhradní rodinné péče a jejím formám, a to proto, že je hlavním tématem mé bakalářské práce.

Náhradní rodinná péče je forma péče o dítě, které je vychováváno jinými osobami než biologickými rodiči v prostředí, které se nejvíce podobá životu v přirozené rodině. Podle občanského zákoníku by měla mít vždy přednost před výchovou ústavní (Bubleová, 2014). „*Náhradní rodinná péče má podle zákona o rodině i podle mezinárodních úmluv přednost před ústavní výchovou*“. V České republice je však pro mnoho dětí ústavní výchova konečným řešením (Náhradní výchova, 2013). Mezi nejčastější formy náhradní rodinné péče u nás patří zejména osvojení (adopce) a pěstounská péče (Matějček, 1999). Dále sem řadíme mezinárodní osvojení, pěstounskou péči na přechodnou dobu, svěřeni dítěte do péče jiného občana než rodiče a poručenskou péči (zdroj vlastní).

1.4 Jednotlivé formy náhradní rodinné péče

1.4.1 Osvojení (adopce)

Občanský zákoník v §794 říká, že osvojením se rozumí přijetí cizí osoby za vlastní (Česko, z. č. 89/2012 Sb.). Je považováno za nejdokonalejší formu náhradní rodinné

péče. A to především proto, že dítě získá nejen náhradní rodiče, ale i novou rodinu v širokém slova smyslu (Matějček, 1999).

Osvojit lze dítě, které je tzv. právně volné. Tyto děti mohou být tedy právně uvolněny a nabídnuty k adopci novým rodinám (Zezulová, 2012). Zákon uvádí, že dítě lze osvojit se souhlasem i bez souhlasu biologických rodičů. Souhlas s osvojením může být dán matkou osvojovaného dítěte nejdříve šest týdnů po jeho narození. Otec osvojovaného dítěte může dát souhlas s osvojením nejdříve po narození dítěte. Rodiče mohou obecně odvolat souhlas s osvojením ve lhůtě tři měsíců ode dne, kdy byl souhlas dán. Bez souhlasu lze dítě osvojit pouze tehdy, pokud rodič byl zbaven rodičovské odpovědnosti a zároveň práva dát souhlas k osvojení, není schopen projevit svou vůli nebo rozpoznat následky svého jednání nebo je ovládnout, se zdržuje na neznámém místě a toto místo se nepodaří soudu v součinnosti s dalšími orgány veřejné moci zajistit ani při vynaložení potřebné pečlivosti, dále není třeba k osvojení souhlasu rodiče, který zjevně nemá o dítě zájem, o čemž rozhoduje soud rozsudkem. Zákon říká, že nezájem o dítě je zjevný, trvá-li alespoň 3 měsíce od posledního projeveného opravdového zájmu (Bubleová, 2014).

V praxi to celé vypadá tak, že dojde k výmazu biologických rodičů v rodném listě dítěte a je vydán nový rodný list, podle kterého se dítě stává vlastním dítětem nových rodičů - osvojitelů (Zezulová, 2012).

Na osvojitele přecházejí všechna rodičovská práva a povinnosti. Dítě se stává také součástí širší rodiny osvojitele. Biologický rodič ztrácí ve vztahu k dítěti jakákoli rodičovská práva a povinnosti (Škoviera, 2007). Osvojenec má mimo jiné např. i dědické právo (Nožířová, 2012).

Institut osvojení je upraven v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který je účinný od 1. 1. 2014. Říká, že osvojitelem se může stát pouze zletilá a svéprávná fyzická osoba, která způsobem svého života a osobními vlastnostmi, jež ji vedou k osvojení, zaručuje, že bude pro osvojované dítě dobrým rodičem. Společně mohou dítě osvojit jen manželé. Chce-li však dítě osvojit jen jeden z manželů, musí mít souhlas druhého manžela. Osvojitelem může být i fyzická svéprávná osoba, která žije sama nebo žije ve vztahu bez uzavření manželství. S účinností od 1. 1. 2014 náš právní řád

rozlišuje osvojení zletilého a nezletilého. To je novinka oproti předchozí právní úpravě, kdy se mohla osvojit pouze nezletilá osoba. Současná právní úprava také již nerozlišuje osvojení zrušitelné a nezrušitelné. Osvojení nelze zrušit po uplynutí 3 let od rozhodnutí o osvojení, a to ani z důležitých důvodů, s výjimkou případů, je-li osvojení v rozporu se zákonem. Je-li dítě starší 12 let, je třeba vždy jeho souhlasu s osvojeným. Nový občanský zákoník stanovil osvojiteli povinnost informovat osvojené dítě o skutečnosti osvojení ve vhodné chvíli, nejpozději však do zahájení školní docházky (Bubleová, 2014).

K Adopci dochází především u bezdětných párů, které touží naplnit svou přirozenou, biologicky podmíněnou, rodičovskou roli (Zezulová, 2012). Jako další motivace se uvádí náhrada za zemřelé dítě či jen prostě poskytnout milující zázemí opuštěnému dítěti. Nejvíce převažuje neplodnost spolu se svými psychickými důsledky (Matějček, 1999).

Nastanou-li podmínky pro to, aby mohlo být dítě osvojeno, hledá se pro něho rodina či osoba z řad žadatelů o osvojení, kteří byli odborně posouzeni a připraveni pro tuto formu náhradní rodinné péče. Zájemci jsou zařazeni krajským úřadem do evidence žadatelů o zprostředkování osvojení (Bubleová, 2014).

Proces zprostředkování osvojení se skládá z následujících fází:

- podání žádosti o zprostředkování NRP obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností (Bubleová, 2014),
- posuzování žadatelů – obecní úřad obce s rozšířenou působností shromáždí podklady pro zprostředkování NRP a založí spisovou dokumentaci o žadateli. Dále postupuje kopie spisové dokumentace o žadateli spolu s kopií spisové dokumentace o dítěti krajskému úřadu (Bubleová, 2014),
- posuzování žadatelů krajským úřadem – evidenci dětí a evidenci žadatelů vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny vede krajský úřad. Dále již zmíněný krajský úřad zařazuje žadatele do své evidence pro účely zprostředkování osvojení a pěstounské péče na základě předchozího odborného posouzení (psychologické posouzení, posouzení zdravotního stavu) (Bubleová, 2014),
- výběr vhodných osvojitelů či osvojitele pro konkrétní dítě (Bubleová, 2014),

- navazování kontaktu s dítětem – žadatel se může seznámit s dítětem a podat žádost o svěřeni dítěte do péče a to nejpozději do 30 dnů ode dne, kdy mu bylo doručeno písemné oznámení krajského úřadu o tom, že byl pro konkrétní dítě vybrán jako vhodný osvojitel nebo pěstoun (Bubleová, 2014).

1.4.2 Mezinárodní osvojení

Tato forma náhradní rodinné péče je možným řešením v případě, že se pro dítě nedaří najít náhradní rodinu v zemi původu (Bubleová, 2014). Výhodou této formy je především možnost najít rodinné prostředí pro děti jinak „neumístitelné“. Týká se to nejčastěji některých romských dětí a dětí s různým typem tělesného či mentálního postižení (Matějček, 1999).

Mezinárodní osvojení definuje Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení, kterou vypracovala a přijala Haagská konference mezinárodního práva soukromého dne 29. 5. 1993. V České republice vstoupila tato úmluva v platnost 1. 6. 2000 a společně se zákonem č. 359/1999 Sb., O sociálně-právní ochraně dětí, umožňuje osvojení dětí do ciziny a z ciziny (Kovařík, 2004).

Haagská úmluva jasně definuje postup při osvojování dítěte do zahraničí, určuje povinnosti a kompetence jednotlivých institucí, definuje právo dítěte na přednostní osvojení v zemi svého původu, dále zaručuje biologickým rodičům anonymitu a zásadně vylučuje jakékoliv zisky z adopcí (Bubleová, 2014).

1.4.3 Pěstounská péče

Pěstounská péče je upravena v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který je účinný od 1. 1. 2014 a dále v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Jedná se o státem podporovanou formu náhradní rodinné péče, která by měla dle nové právní úpravy dávek pěstounské péče zajišťovat hmotné zabezpečení dítěte a zároveň se zohledněním náročnosti této péče poskytovat adekvátní odměnu pěstounům (Bubleová, 2013). Pěstounská péče je svazek volnější, než je adopce. Dítěti zůstává jméno biologických rodičů, stát přispívá pěstounům na jeho výchovu a zaopatření (Matějček, 1994). Pěstouni nemají rodičovská práva a také nemají vůči dítěti vyživovací povinnost,

tato práva a povinnosti zůstávají biologickým rodičům. Pěstoun má právo zastupovat dítě a spravovat jeho záležitosti jen v běžných věcech. K výkonu mimořádných záležitostí (např. vyřízení cestovního dokladu) musí požádat o souhlas zákonného zástupce dítěte, případně soud (Zezulová, 2012).

Pěstounská péče vzniká rozhodnutím soudu a jedině soud může také rozhodnout o zrušení pěstounské péče. Může tak učinit pouze ze závažných důvodů, pokud ovšem o zrušení požádá pěstoun, v tomto případě musí pěstounskou péči soud zrušit. Pěstounská péče zaniká dosažením zletilosti dítěte. Pěstoun je povinen podporovat styk dítěte s jeho původní rodinou a osobami mu blízkými (Adopce, 2010).

Pěstounská péče se týká častěji starších dětí, které nejsou vhodné pro adopci, dětí, které nejsou zcela zdravé, dětí odlišného etnika, sourozeneckých skupin a dětí, o které se rodiče zajímají, ale nemají dlouhodobě podmínky pro jejich výchovu. Pěstounská péče je tedy jakousi formou smlouvy mezi státem, který převzal dohled nad výchovou dítěte, a rodinou, jež toto dítě do výchovy přijímá. Pěstounská péče může být individuální v rodinách nebo skupinová v SOS vesničkách a podobných zařízeních (Zezulová, 2012).

Motivací k pěstounské péči je mnohem více než jenom touha mít dítě, jako tomu bývá u osvojení (Zezulová 2012). Pěstouni většinou svoje vlastní děti mají. Do popředí tu vystupuje touha či zvýšená potřeba mít více dětí, které by uspokojovaly základní psychické potřeby rodičů. Jde především o naplnění mateřství a otcovství. Mezi hlavní determinanty se uvádí touha pomáhat „opuštěným“ dětem“ a udělat „něco dobrého“. Dále se k nim řadí otázka ekonomického přínosu rodině, která není zcela pominutelná (Matějček, 1999).

Z těchto důvodů vyplývají nejen pozitiva, ale i možná rizika. Souvisí s tím možnost přecenění vlastních sil a snaha zachránit co nejvíce dětí bez ohledu na vlastní rodinu. (Zezulová, 2012).

V praxi je běžná tzv. příbuzenská pěstounská péče. Pokud rodiče nejsou schopni z nějakého důvodu starat se o své dítě a prarodiče jsou způsobilí dítě vychovávat, mohou si u příslušného soudu podat žádost o pěstounskou péči. Jedná se o velmi náročné životní situace, kdy prarodiče suplují zároveň i roli rodičů. Soud dává přednost

vždy osobě příbuzné nebo blízké před jinou osobou. Nesouhlas by vydal, ledaže by to nebylo v zájmu dítěte (Nožířová, 2012).

Řízení o svěřeni dítěte do pěstounské péče se zahajuje na návrh osoby, která se chce stát pěstouny. Zpočátku probíhá zprostředkování pěstounské péče u obecního úřadu obce s rozšířenou působností podle místa trvalého pobytu žadatele (Bubleová, 2013)

Krajský úřad vede evidenci dětí, evidenci žadatelů, posuzuje vhodnost žadatelů, rozhoduje o zařazení žadatele o svěřeni dítěte do pěstounské péče a vyhledává pro děti vedené v evidenci vhodné náhradní rodiny (Bubleová, 2013).

Proces zprostředkování spočívá:

- ve vyhledávání dětí, kterým je třeba zajistit péči ve formě pěstounské péče,
- ve vyhledávání fyzických osob vhodných stát se pěstouny,
- v odborné přípravě budoucích pěstounů,
- ve výběru určité osoby vhodné stát se pěstounem určitého dítěte a v zajištění osobního seznámení dítěte s touto osobou (Bubleová, 2013).

1.4.4 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Pěstounská péče na přechodnou dobu je ustanovena v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Od 1. června 2006 byla právní úprava pěstounská péče doplněna o novou speciální úpravu, umožňující krátkodobou pěstounskou péči. Užívá se pro ní označení „pěstounská péče na přechodnou dobu“, zkráceně „přechodná pěstounská péče“. Ačkoliv je tento institut jasně právně zakotven už několik let, v praxi není příliš využíván (Konečná, Sudová, 2011).

Smyslem tohoto institutu je poskytnout okamžitou pomoc ohroženým dětem a jejich rychlejší cestu do náhradní rodiny a účelem je zejména poskytnout rodičům čas, aby si mohli upravit své poměry tak, aby byli znovu schopni převzít dítě do své péče, nebo se pro dítě našla jiná vhodná stabilní rodina. Jedná se tedy především o institut krizový a pouze přechodný (Adopce, 2010).

Soud může na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí svěřit dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu osobám zařazeným v evidenci vedené krajským úřadem, a to na dobu:

- a) Po kterou nemůže rodič ze závažných důvodů dítě vychovávat (výkon trestu odnětí svobody, zdravotní důvody, atd.) (Adopce, 2010),
- b) Dobu, po jejímž uplynutí může dát matka souhlas k osvojení nebo po kterou může rodič souhlas k osvojení odvolat (Adopce, 2010),
- c) Do nabytí právní moci rozhodnutí soudu o tom, že souhlasu rodičů k osvojení není třeba (Adopce, 2010),
- d) Pokud je dítě svěřeno do pěstounské péče na přechodnou dobu, je soud povinen nejméně jednou za tři měsíce přezkoumat, zda důvody, pro které bylo dítě svěřeno do pěstounské péče, stále trvají. Pěstounská péče na přechodnou dobu může trvat nejdéle rok (Bubleová, 2013).

1.4.5 Svěření do péče jiného občana než rodiče

Tento institut je upraven v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který je účinný od 1. 1. 2014. Vyžaduje-li to zájem dítěte, může soud svěřit dítě do výchovy jiné fyzické osobě než rodiče, pokud tato osoba poskytne záruku řádné výchovy dítěte a s jeho svěřením do péče souhlasí. Při výběru vhodné osoby dá soud přednost zpravidla příbuznému dítěte (Náhradní rodina, 2013).

Jeho účelem je zajistit osobní péči o nezletilé dítě osobou odlišnou od jeho vlastních rodičů, a to po dobu, po kterou žádný z rodičů o dítě nemůže pečovat. Pečující osobám je vždy rozhodnutím soudu vymezen rozsah práv a povinností k dítěti. Jedná se o právo a povinnost zajistit péči o dítě a zastupovat je v běžných záležitostech. Není-li soudem rozhodnuto jinak, zůstává rodičům dítěte zachována rodičovská zodpovědnost a rodiče jsou nadále zákonnými zástupci dítěte (Náhradní rodina, 2013).

1.4.6 Poručenská péče

I poručenská péče je stejně jako většina předchozích forem náhradní rodinné péče definována v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník platného od roku 2014 (Náhradní rodina, 2013). Poručník je zákonným zástupcem dítěte, ze zákona však mezi ním a dítětem nevzniká takový poměr, jaký je mezi rodiči a dítětem. Soud ustanoví dítěti poručníka v případě, že:

- rodiče dítěte zemřeli,
- byli zbaveni rodičovské odpovědnosti,
- byl pozastaven výkon jejich rodičovské odpovědnosti nebo
- nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu (a proto nejsou nositeli rodičovské zodpovědnosti) (Nožířová, 2012).

Péče poručníka, jestliže o dítě osobně pečuje, je hmotně podporována státem obdobně jako pěstounská péče. Pokud to není v rozporu se zájmy dítěte, ustanoví soud poručníkem především toho, koho doporučili rodiče. Jestliže nikdo takto doporučen není, ustanoví soud poručníkem někoho z příbuzných anebo osob blízkých dítěti nebo jeho rodině, popřípadě jinou fyzickou osobu. Nemůže-li být ustanovena poručníkem fyzická osoba, ustanoví soud poručníkem orgán sociálně-právní ochrany dětí (Bubleová, 2013). Poručníci skládají vůči dítěti poručenský slib, ve kterém se zavazují k převzetí rodičovské zodpovědnosti a ke správě majetku dítěte (Zezulová, 2012).

Zákon definuje jaká práva a povinnosti má poručník k dítěti:

- výchova dítěte,
- zastupování dítěte,
- správa majetku dítěte (Nožířová, 2012).

Výkon funkce poručníka je pod pravidelným dohledem soudu, a to nejen ohledně správy majetku dítěte, ale i ohledně jeho osobních záležitostí. Zpravidla po ročních intervalech je poručník povinen podávat soudu zprávy o poručenci. Jakékoli rozhodnutí poručníka v podstatné věci týkající se dítěte, musí schválit soud (Bubleová, 2013).

Řízení o svěřením dítěte do péče se zahajuje na návrh osoby (osob), která se chce stát poručníkem. O zprostředkování poručenství se v zákoně výslovně nehovoří. Primárně je

to z toho důvodu, že předpoklady, které musí splňovat osoba, která se chce stát poručníkem, jsou stejné jako u pěstounské péče. Dalším důvodem je skutečnost, že poručenství je zároveň institutem k ochraně práv dítěte. Poručníkem může být tedy i osoba, která nemá dítě v přímé péči (Bubleová, 2013).

1.5 Romové a náhradní rodinná péče

1.5.1 Romové a stereotypy

Vzhledem k tomu, že cíle mé bakalářské práce jsou zaměřeny na předsudky vůči Romům, rozhodla jsem se v této kapitole zmínit, jaké stereotypy se k Romům vztahují. Dále se zabývám vztahy, které v České republice obecně panují mezi většinovou společností a romskou minoritou a vysvětluji, co předsudky a celkový negativní postoj vůči Romům ovlivňuje.

Nejdříve si vydefinujeme pojem stereotypy. Weinerová (2014) říká, že „*Stereotypy ve smyslu představ člověka o ostatních lidech, patří do oblasti sociální percepce (tj. utváření si dojmu o druhých lidech). Stereotypy vycházejí z přesvědčení, že jedinec je nositelem určitých vlastností pouze proto, že je členem určité skupiny, které tyto vlastnosti přisuzujeme jako charakteristické, vystihující. Určité vlastnosti jsou tedy přisuzovány prakticky všem členům skupiny bez ohledu na individuální odlišnosti, mohou být jak negativní, tak pozitivní*“ (Weinerová, 2014, str. 10).

Dlouhodobě napjaté společenské vztahy mezi Romy a majoritní společností v České republice jsou obecně dobře známi. Z národnostních menšin žijících na území České republiky patří Romové, podle průzkumů veřejného mínění, k těm nejméně oblíbeným (Weinerová, 2014).

Řady odhadů říkají, že národnostní menšiny tvoří ve světě jednu miliardu lidí. V Evropě přispívají Romové k této části patnácti miliony. Tento počet nechtěné a všudypřítomně odmítané národnostní skupiny je terčem anticikanismu. Jako anticikanismus Miko (2010) nazval pojem, kterým označuje nejen rasový, ale celkově negativní přístup k Romům. Na Romech řadě občanů vadí mnoho vlastností. Nejčastěji je za špatný uváděn jejich životní styl či jejich hodnoty apod. Prostě vše, co

je romské, je pro anticikanisty špatné. Nefungující Česko-romské vztahy jsou dnes již velmi těžko řešitelné (Miko, 2010).

Nejen v České Republice je vztah k Romům dlouhodobě závažným problémem. Tento problém se označuje za globální. V Čechách jsou česko-romské vztahy ještě více drancovány tím, že neexistují pro všechny rovné podmínky, které by vytvářely ve společnosti zdravou sociální konkurenci, nezbytnou pro její pozitivní rozvoj (Miko, 2010).

Impulsem k anticikanismu je také řada předsudků a mediálních stereotypů o Romech (Miko, 2010). Většinová společnost Romy málo zná, a proto vůči ní trpí mnoha předsudky. Nejčastější je hanění Romů jako rozených kriminálních (Matoušek, Matoušková, 2011).

Čeští čtenáři by neakceptovali nebo velmi těžce akceptovali články o tom, že se Romové podílejí na vědeckých výzkumech nebo jsou v politice. Vše je podporováno již zmíněným mediálním stereotypem tím, že Romové jsou tam vždy ve spojitosti s kriminalitou či s řadou opovržených atributů. To přispívá k pohledu na Romy jako na zločince. Takové myšlení je důsledkem předsudků, které se v rámci výchovy další generace přenáší na budoucí společnost. A to se děje již řadu století (Miko, 2010).

1.5.2 Současný romský způsob života v České republice

V této kapitole popisují současný běžný způsob života Romů a poukazují na odlišnosti ve způsobu života Romů od běžného způsobu života lidí v majoritní společnosti. Odlišné způsoby života jsou totiž jednou z příčin nesnášenlivosti Romů.

V rámci obyvatel je romská menšina v České republice druhou nejpočetnější minoritou, a to hned po menšině slovenské. Svou převažující částí je však stále menšinou nejproblematičtější, pokud jde o cestu společenské integrace a vzájemného soužití s majoritní společností. (Kajanová, Urban, Davidová, Elichová, 2009). Romská menšina je také menšinou nejstarší. Žije na našich územích už více než šest set let. Romové jsou představiteli etnické skupiny. Etnikum, etnická skupina je vymezení širší než skupina národnostní, než statut národnosti. Ten jim byl přiznán v roce 1991. (Kajanová, Urban, Davidová, Elichová, 2009).

Mezi tradičním způsobem života Romů a majoritní společností existují rozdíly. Ty vyplývají z rozdílného pojetí života a často způsobují vzájemné nepochopení. Jako zásadní rozdíly se uvádějí jednak rozdíly vyplývající z odlišné demografické struktury komunity romské a naší, a dále rozdíly odlišného způsobu života Romů. Ten je jiný proto, že Romové uznávají jiné hodnoty než Češi, neboť je pro ně důležitější zaměření na rodinu než na svoji práci (Unucková, 2007).

Pokud jde o typický způsob obživy našich Romů, řemeslné dovednosti už jsou jen muzejní záležitostí. Zbývají tedy běžné gádžovské povolání. Romové pronikli snad do všech povolání. V těch nejkvalifikovanějších profesích je jich však dosud velice málo. Většina proto hledá obživu v hrubé fyzické práci nebo žijí skromně ze sociálních dávek, které jsou jim přispíváni zejména na péči rodičů o děti (Říčan, 2002). Trpkou realitou většiny našich Romů je dnes, velmi často dlouhodobá, nezaměstnanost. Oficiální statistika neexistuje, avšak odhady odborníků se pohybují mezi 70 a 85 procenty. Tento stav je pro romskou komunitu jako celek zcela katastrofální, protože ji bohužel demoralizuje a kriminalizuje. Příčin jejich vysoké nezaměstnanosti je hned několik. Především je to malá poptávka po nekvalifikované práci, která je pro většinu Romů jediným možným způsobem legální obživy. Velkou roli zde má i chybný systém sociálních dávek, který zvýhodňuje otce velkých rodin, žijících „na podpoře“, oproti otcům zaměstnaným. Proto přijmout zaměstnání pro ně znamená pracovat zdarma, ne-li dokonce trazit. Není tedy divu, že někdy berou dávky a současně pracují načerno, nebo žijí pouze z dávek. Na denním pořádku jsou dále také stížnosti zaměstnavatelů a spolupracovníků na slabou pracovní morálku a nespolehlivost romských zaměstnanců (Říčan, 2002).

Pro Romy je nyní typický život v tzv. sociálně vyloučených lokalitách. Tyto typy sídel nevznikly spontánně, obyvatelé tvoří přirozenou komunitu. Mají rozdílné klanové příslušnosti, které jsou zdrojem konfliktů (Matoušek, Pazlarová, 2014). Ve městech existuje jeden optický klam: připadá nám, že Romů je více, než jich je doopravdy. Na rozdíl od ostatní společnosti jsou Romové totiž stále na ulicích a velmi málo času tráví ve svých bytech (Unucková, 2007).

Početní stav romské populace v České republice je v podstatě neznámý. Jednotlivé údaje se liší podle účelu a způsobu jejich shromažďování a jsou hojně proměnlivé v čase. Přesný počet Romů v ČR nelze zjistit. Je to z důvodu národnostní a etnické charakteristiky patřící mezi takové charakteristiky, které se podle mezinárodních úmluv dodržovaných v ČR smějí shromažďovat pouze se souhlasem osob, kterých se týkají. V současné době se s romskou národností v ČR ztotožňuje jen velmi nízký počet osob. V nejnovějších poznatcích demografové hovoří asi o 200 až 250 tisících Romů žijících v České republice. A do budoucna demografové počítají s jejich početním nárůstem. Dlouhodobě nejsilněji zastoupený kraj romskou populací představuje Ústecký kraj v poměru k ostatním krajům České republiky (Weinerová, 2014).

Romové vyzvali světovou veřejnost na prvním světovém kongresu v Londýně (1971), aby místo označení Cikáni byl užíván pojem Romové. Důvodem byl původ pojmu Cikán, který romské komunitě přisoudila většinová populace (Unucková, 2007). Pro některé Romy, může být pojem „Cikáni“ urážlivý. Naopak to neplatí, přitom oba výrazy ve skutečnosti označují totéž. Nový pojem v sobě pouze nenese stigma staletého opovržení této národnostní menšiny (Mappes – Niediek, 2012).

Romové pravidelně každý rok slaví Mezinárodní den Romů. Ten připadá na 8. Duben, což je den vzniku Mezinárodní romské unie. „Romové slaví Mezinárodní den Romů každoročně od roku 1990, kdy byl ustanoven na 4. Kongresu Mezinárodní romské unie ve Varšavě“ (Unucková, 2007, str. 30).

1.5.3 Specifické rysy romské rodiny

Z důvodu zaměření mé bakalářské práce, která se specifikuje na náhradní rodinnou péči u romských dětí, považuji za důležité uvést, jak funguje typická romská rodina. Neopomenula jsem ani popis rozdílů mezi romským dítětem a českým dítětem a také rozdíly ve výchově dětí v českých a romských rodinách. S těmito faktory by měli být obeznámeni především všichni zájemci, kteří plánují přijmout romské dítě do náhradní rodinné péče.

Romská rodina má svá specifika v mnoha atributech rodinného a společenského života, která se od většinové společnosti liší vnímáním struktury rodiny a funkcemi,

kteře by rodina měla plnit (Kaleja, Knejp, 2009). „*O romské rodině se obecně traduje, že by pro všechny národy mohla být příkladem, zejména svou soudržností, interpersonálními vztahy a pevnými vazbami, které jednotliví členové v sobě uchovávají*“ (Kaleja, Knejp, 2009, str. 102). Jen zřídka zůstane některý člen rodiny opuštěn. Řičan (2002) potvrzuje tento fakt na příkladě Rom a Domov pro seniory. Rom v Domově pro seniory je jen výjimkou (Řičan, 2002).

Žena v komunitě Romů je předurčena k tomu, aby byla dobrou manželkou a matkou. Svému muži je povinna projevovat pokoru, úctu a pečovat o něj. Všechny domácí práce jsou považovány za naprosto ženské záležitosti a očekává se od ní, že ve svých povinnostech bude svižná a hbitá. Kromě vedení domácnosti je povinností ženy výchova a péče o děti (Kaleja, Knejp, 2009). Hodnota ženy je dána především tím, kolik za svůj život zplodí dětí (Pazlarová, Matoušek, 2010). Děti se rodí hned, jakmile je žena pohlavně zralá. Nezřídka od 13 let věku. Jestliže je žena bezdětná nebo má málo dětí, je to pro ní ostuda. O tom, kolik dětí bude rodina mít, rozhoduje převážně muž. Ten od ženy očekává plodnost, a to co největší a nejdřívější. Neplodná žena může být mužem zapuzena. Po svatbě je muži tolerována svoboda i případná nevěra, avšak nevěra ženy je závažné provinění (Matoušek, 2003).

Romská žena všechny své děti miluje stejně, ale největší péče je věnována vždy dítěti nejmladšímu (Kaleja, Knejp, 2009). Emocionální vazba mezi matkou a jejími dětmi je velmi silná a trvá celý život (Matoušek, Pazlarová, 2010). S narůstajícími rodičovskými povinnostmi matka spoléhá na pomoc starších dětí. Ví, že se na manžela obrátit nemůže (Kaleja, Knejp, 2009). Přivdaná žena je do pravidel domácnosti zasvěcována prvních pár let tchýní, do té doby má v rodině okrajové místo a nemá žádné slovo (Matoušek, Pazlarová, 2010).

Tradiční romská rodina si dosud udržuje patriarchální ráz (Matoušek, Pazlarová, 2010). Ženy a dívky chlapcům a mužům spíše posluhují, než by jim byly rovnocennými partnerkami (Matoušek, Pazlarová, 2014). Romové říkají: „Každá žena zná mužovu ruku“ (Řičan, 2002). Samková (2011) ve své tvorbě uvádí, že ve své generační vrstvě nepotkala romskou ženu, která by v důvěrném rozhovoru nepřiznala, že by nebyla od svého manžela či partnera fyzicky napadena. Násilné jednání s ženou bohužel přetrvává

i v generaci současných Romů, avšak už ne v tak hojném počtu (Samková, 2011). Z pohledu neromské populace se může toto postavení jevit jako silně diskriminující, avšak uvnitř rodiny je to vnímáno jako dodržování určitých nepsaných pravidel a zvyklostí (Kajanová, 2015).

Muž jako otec je pasivním rodičem. V roli otce vystupuje formálně, to ale neznamená, že by své děti neměl rád. Jen výchovné rodičovské povinnosti přenechává na manželku, neboť ji považuje za k tomu určenou (Kaleja, Knejp, 2009). Od muže se očekávalo, že zajistí rodinu ekonomicky (Pazlarová, Matoušek, 2010). Vzhledem k tomu, že v současnosti jsou Romové většinou nezaměstnaní, přestávají být zdrojem rodinných příjmů a jednání s úřady včetně jednání o dávkách zařizují ženy. Z toho důvodu jsou v řadě rodin „živitelkami“ ženy (Matoušek, Pazlarová, 2014).

Když žena zemře, muž se zpravidla ožení znovu. Preferována je blízká příbuzná zemřelé. Vdovy se vdávají ojedinele. Pokud dítě přijde o oba své rodiče, starají se o něho rodinní příbuzní nejčastěji prarodiče či sourozenci (Pazlarová, Matoušek, 2010).

Staří lidé jsou v romských rodinách velmi silně respektováni. Nikdy nejsou zatracováni jako nepotřební členové rodiny (Unucková, 2007). V rodině mají autoritu, jsou ctěni a jejich názor má velkou váhu (Matoušek, Pazlarová, 2010).

Čím se liší romské děti od dětí gádžovských? Uvádí se, že romské dětství je kratší. Je to dáno především biologicky, časnější pubertou. Ještě více než anatomicko-fyziologické sexuální dozrávání je uspišeno zahájení sexuálního života. Děti bývají také dříve a více zapojovány do aktivit dospělých. Druhý velký rozdíl souvisí s vysokou kohezí romské rodiny. Děti se odmalička zúčastňují nejen rozhovorů o záležitostech dospělých ale i jejich rozhodování. V tomto směru romské děti předčasně dozrávají (Říčan, 2002).

Ve výchově romských dětí není kladen důraz a preference na vzdělání. Oproti většinové společnosti je výchova volnější. Jen zřídka u romských dětí pozorujeme neurotické rysy. Nejsou totiž pod tlakem vysokých nároků svých rodičů, jako děti gádžovské. Romští rodiče bývají také méně autoritativní než rodiče z většinové společnosti, což se ukazuje jako problém ve chvíli, kdy se dítě „chytí špatné party“ (Říčan, 2002).

Velká část romských dětí žije v rodinách, selhávajících v plnění svých základních úkolů. Existuje celá řada způsobů, v kterých rodina selhává v plnění svých povinností vůči dětem. Romské děti velmi často nemají životní úroveň, kterou mají mít podle Úmluvy o právech dítěte. Žijí v nehygienických podmínkách, stravují se nevhodnou stravou, nemají vyhovující školní potřeby a klidné místo k přípravě do školy ani vhodné podmínky pro mravní a sociální vývoj. Bývá jim také předčasně přístupný alkohol a kouření, sledují televizní pořady pro dospělé atd. Prostředky, které jim poskytuje stát v podobě plošně vyplácených sociálních dávek, bývají vynaloženy zcela jinak. Děti jsou často naváděny, případně nuceny ke krádežím, jež v jejich věku nejsou trestné. A mladé romské dívky, často ještě děti, tvoří velké procento mezi prostitutkami, přičemž na získané peníze čeká rodina. Dalším závažným selháním bývá, že romští rodiče nezajišťují pravidelnou školní docházku svým dětem. Děti pak vychovává ulice (Říčan, 2002).

Matoušek a Pazlarová (2014) popisují typické nedostatky Romů v péči o své děti (možno hledat taktéž u neromských rodin žijících na okraji společnosti):

- zdravý vývoj dítěte může být ohrožen už od průběhu těhotenství (drogy, kouření, alkohol, výživa matky),
- nedostatečná úroveň hygieny v domácnosti,
- dítě se většinou nestravuje vhodným způsobem,
- prostředí dítěte, které nepodporuje znalosti a dovednosti důležité pro docházku do školy, nevhodné podmínky pro přípravu dětí na vyučování,
- vlašný postoj rodičů ke školní docházce, docházka do školy není vnímána jako důležitá povinnost,
- děti mají předčasný přístup k alkoholu, drogám, cigaretám,
- děti se mohou účastnit trestné činnosti rodičů (zejména krádeží),
- zapojení dětí do prostituce, kterou organizuje někdo z rodiny a která pro rodinu představuje zdroj příjmu (Matoušek, Pazlarová, 2014).

1.5.4 Romské dítě v náhradní rodinné péči

Nyní budu popisovat, jak by měla vypadat správná výchova přijatého romského dítěte majoritní rodinou a chyby, kterých se často pečovatelé ve výchově dopouštějí. Dále zde vysvětluji, jak velký vliv na výchovu dítěte mají geny, protože právě v tomto ohledu má společnost obrovské předsudky.

V čem se liší výchova přijatých dětí od výchovy dětí, které se svým rodičům narodily? Přijmout do rodiny romské dítě je začátek opravdového životního dobrodružství. Zájemci si často myslí: „Úspěšně jsme vychovali své děti, tak to přijaté vychováme stejně.“ Takový postoj je však často mylný a vede k rozčarování po přijetí dítěte do péče. Náhradní rodiče mohou zjistit, že výchova přijatého dítěte může být odlišná od té, kterou úspěšně uplatnili na své děti. Přijaté děti jsou totiž často traumatizované a je složité vytvořit s nimi vztah založený na důvěře a není tedy na čem stavět. Samotné základy vnímání světa dítěte nemohou být rozvíjeny, ale musejí být zcela přebudovány. A na to běžné rodičovské zkušenosti mnohdy nestačí (Vančáková, 2011).

Častou chybou ve výchově přijatého dítěte je snaha vychovat z malého Roma „gádžovské dítě s hnědou kůží“ neboli „natřít na bílo.“ Tito pečovatelé se snaží, aby se jejich dítě co nejméně stýkalo s Romy, co nejméně zabývalo svým romstvím, nebo nejlépe aby o něm co nejdéle ani nevědělo (Říčan, 2002). Tento způsob výchovy je však nevhodný. Dítě to pak chápe tak, že jeho rodina popírá, kým vlastně je. Rodiče jsou mylně přesvědčeni o tom, že na barvě nebo rase nezáleží, a že jejich láska všechno přemůže. Na rase ale záleží. Vyjadřuje to, kým vlastně jsme. Adoptivní rodiče, kteří uznávají odlišnost svého dítěte, budou tak mít energii a motivaci čelit rodičovským požadavkům a tlaku ze strany společnosti, která nemusí k mezirasové adopci přistupovat vždy s pochopením (Schoolerová, 2002).

Jak tedy správně vychovávat romské dítě? Pečovatelé musejí přijmout fakt, že přijaté dítě je Rom. Budeme ho proto seznamovat s tím nejpozitivnějším, co na romství je. S pohádkami, písničkami, kulturou i s jazykem. Formou knížek, časopisů, televizních a rozhlasových pořadů, účastí, spolu s námi, na romských kulturních podnicích, návštěvy romského muzea atd. Vše samozřejmě v únosné míře (Říčan, 2002).

Důležité také je, aby se romské dítě od nás, ne jiným způsobem, dozvědělo o nepřátelství mezi gádži a Romy, o současné bídě svého lidu, ale zároveň i o vzdělaných Romech, kteří v životě něco dokázali a o naději na pokojné a rovnoprávné soužití ve vznikající multikulturní Evropě. Avšak nejdůležitější ve výchově romského dítěte je, aby mělo živý kontakt s Romy (Říčan, 2002).

Ze zkušeností odborných pracovníků v oblasti náhradní rodinné péče můžeme říci, že výchovné potíže přijatých romských dětí, se podobají potížím jakýchkoli jiných přijatých dětí. Obtíže, které se typicky připisují právě romským dětem (například krádeže) se u majoritních dětí v náhradní rodinné péči vyskytují v podobné míře také (Vančáková, 2012).

Větší výchovnější potíže mohou nastat v období puberty a dospívání. Tyto problémy jsou často přičítány „hlasu krve“ či „genům“. Odborníci vědí, že období puberty a dospívání je dobou největšího a nejbolestivějšího hledání své identity. Přijít na to, kdo jsem a kam patřím, je velmi náročné pro všechny děti v náhradní rodinné péči. U romských dětí je tento vývojový úkol ještě těžší o jejich fyzickou, viditelnou odlišnost a společenskými důsledky nízkého statusu etnika, ke kterému svým původem náležejí a ke kterému je okolí přiřazuje. U některých dětí se prožívání tohoto vývojového úkolu projevuje sociálně nevhodnými způsoby. Například útěky, záškoláctvím, kriminalitou, zneužíváním alkoholu a jiných návykových látek (Vančáková, 2012).

Nejčastější chybou bývá adopce romského dítěte jako náhradní možnost v případě, že nevyjde adopce bílého zdravého dítěte (Škoviera, 2007). Vančáková (2011) a Škoviera (2007) ve svých tvorbách popisují trojí motivace k přijetí etnicky odlišného dítěte (Vančáková, 2011, Škoviera, 2007).

- není šance dostat dítě bílé pleti – osvojitelé se spokojí s „druhořadou možností“ i když by si více přáli dítě bílé pleti, které není v danou dobu k dispozici (Vančáková, 2011).
- „barvoslepost“ – přijmutí dítěte no náhradní rodinné péče s přesvědčením, že na rase a barvě nezáleží, že stačí výchova s láskou (Škoviera, 2007).

- potřeba sjednotit svět – v této motivaci jde hlavně o záměr nějak se společensky angažovat. V takovém případě jde o kampaň, ne o dítě (Vančáková, 2011).

Často se setkáváme s obavami z „volání hlasu krve“ u přijatých dětí. Předsudky dávají těmto obavám za cíl právě etnicky odlišné děti (Vančáková, 2011). Tento zlom se začíná ozývat především v pubertě nebo po ní. Dítě začne mít s náhradními rodiči vážné konflikty a sblížení s Romy bude součástí jeho vzpoury proti nim. Říčan (2002) popisuje „volání krve“ zblízka a psychologicky. Přijaté romské dítě si zpočátku svou odlišnost neuvědomuje. Když mu ji dá někdo venku na ulici najevo (nejčastěji nějakou narážkou, hrubostí nebo i nadávkou), pravděpodobně o tom s rodiči nebude chtít ani mluvit, protože brzy vytuší, že toto téma je „tabu“. Náhradní rodiče se velmi snaží, aby se u něj neprojevil právě ty nežádoucí vlastnosti, které veřejnost Romům přičítá. Pečlivě hlídají, zda jejich přijaté dítě nelže, zda je dostatečně pilné a snaživé atd. Pokud dítě své adoptivní rodiče či pěstouny miluje, pozná, nebo aspoň vytuší, oč tu běží. Bude se romstvím a svou odlišností zaměstnávat více, než je zdrávo (Říčan, 2002). Jednou dojde k situaci, kdy si dítě realitu, že je Romem, přizná. Tento fakt přijme a bude se snažit se s ním ztotožnit. Bude chtít být cikánem se vším všudy. Narazí, a možná tvrdě. Nebude umět ani slovo romsky, nebude vědět nic o jejich způsobu života, nebude rozumět jejich způsobu myšlení. Aby sobě i okolí dokázalo, že je opravdu Rom, že patří do jejich světa, na jejich stranu, bude se stavět proti všemu gádžovskému. Zavrhne rodinu, do níž bylo přijato a s ní i její zásady, hodnoty a způsob života. Bude budovat svou novou identitu (Říčan, 2002).

Důležitou roli v otázce „volání hlasu krve“ hraje hloubka vztahu s náhradními rodiči. Tam, kde se naváže hluboké a trvalé citové pouto, důvěra a otevřenost mezi dítětem a jeho náhradními rodiči, kde etnický původ dítěte není doprovázen obavami a tabuizováním, jsou z větší části obavy zažehnány (Vančáková, 2011).

2. Cíl práce, hypotézy a výzkumné otázky

2.1 Cíl práce

Cílem práce je zjistit, zda obyvatelé Českobudějovicka mají předsudky k dětem romského etnika. Dále pak zjistit, jestli předsudky ovlivňují volbu jejich přijetí do náhradní rodinné péče.

2.2. Hypotézy

Hypotéza 1

Do pěstounské péče jsou přijímány děti romského etnika více než do adopce.

Hypotéza 2

Čím více mají lidé předsudky, tím menší je pravděpodobnost přijetí.

2.3 Výzkumné otázky

Výzkumná otázka 1: Mají obyvatelé Českobudějovicka předsudky k romským dětem?

Výzkumná otázka 2: Mohou předsudky ovlivnit přijetí romského dítěte do náhradní rodinné péče?

3. Metodika

3.1 Použité metody a techniky

K dosažení výzkumných cílů byla použita strategie kvantitativního výzkumu. Při sběru informací byla použita metoda dotazování, technika vlastní dotazník (viz Příloha č. 1). Dotazník byl sestaven tak, aby zjišťoval názory obyvatel Českobudějovicka k přijímání romských dětí do náhradní rodinné péče. Dotazník obsahoval celkem 14 otázek, z toho 1 otevřenou, 2 polouzavřené a 11 uzavřených. Úvodní část dotazníku tvoří oslovení, představení se, vysvětlení k čemu dotazník slouží a zdůraznění, že je anonymní. Otázky jsem rozdělila do dvou okruhů – na identifikační otázky (věk, pohlaví, ...) a na otázky týkající se názorů respondentů na danou problematiku.

Výzkum jsem směřovala na oblast Českobudějovicka, protože v této lokalitě žiji, a také rodina, která mě inspirovala k tématu mé bakalářské práce, jež si osvojila romského chlapečka, žije v této oblasti. Proto jsem chtěla zjistit, zda se na tomto vymezeném území najde někdo další, kdo by byl ochoten přijmout do náhradní rodinné péče romské dítě. Výzkum byl prováděn na základě náhodného výběru respondentů na Českobudějovicku. Snažila jsem se oslovovat respondenty různého věku, pohlaví i vzdělání, aby byl zkoumaný soubor různorodý. Než jsem zahájila výzkum, ověřila jsem si srozumitelnost a jasnost položených otázek u několika vybraných respondentů. Celkem bylo rozdáno 205 dotazníků a zpět se jich vrátilo 197, návratnost tedy činila 96 %. Výzkum probíhal v rozmezí od ledna do počátku dubna 2016.

Na můj dotazník odpovídali především studenti z Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, sociální pracovníci na pracovištích mnou absolvovaných praxích, členové mé rodiny a jejich kolegové ze zaměstnání, moji přátelé a jejich rodiny a další známí z širokého okolí. Distribuován byl formou předávání tiskopisů nebo elektronicky.

Vzhledem k tomu, že se jedná o malý soubor respondentů ve vztahu k velikosti obyvatel na Českobudějovicku, jsem si vědoma toho, že výsledky není možné zobecnit na všechny obyvatele Českobudějovicka. Avšak určitý přehled jsem získala.

Získané výsledky jsem sumarizovala a pro větší přehlednost zpracovala do grafické podoby a tabulky pomocí programů Microsoft Word 2010 a Microsoft Excel 2010.

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkum byl prováděn na základě náhodného výběru, soubor tvořilo 197 respondentů žijících na území Českobudějovicka. Snažila jsem se oslovovat respondenty různého věku, pohlaví i vzdělání, aby byl zkoumaný soubor různorodý. Získané dotazníky jsem použila k vypracování výzkumné části bakalářské práce.

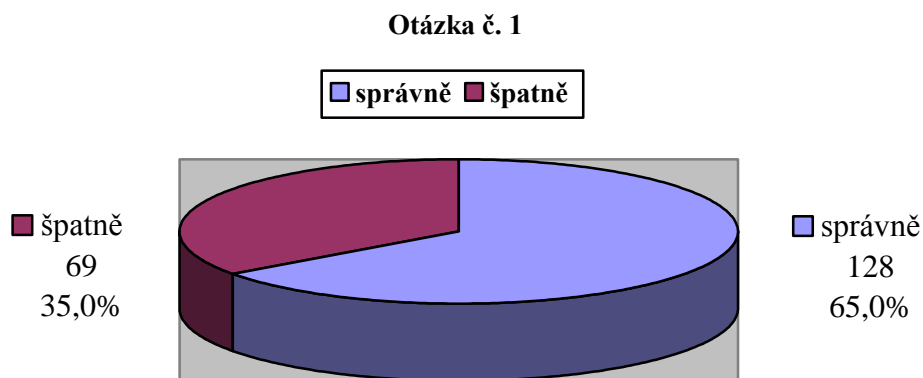
4. Výsledky

4.1 Výsledky dotazníků

K otázkám jsou níže přiřazeny grafy a tabulky, které tvoří sumarizovaný přehled získaných výsledků vyplývajících z jednotlivých otázek dotazníku.

4.2. Vlastní výsledky

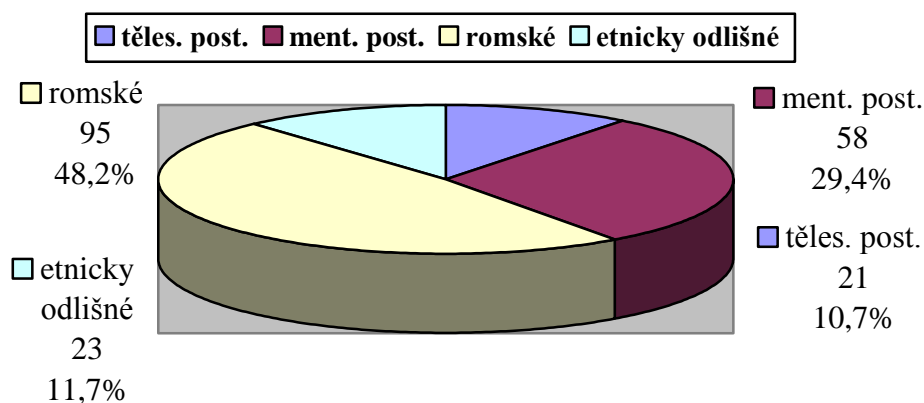
V první otázce „*Vysvětlete prosím, co si představujete pod pojmem Náhradní rodinná péče?*“ z celkového počtu 197 (100 %) respondentů vysvětlilo 128 (65 %) tento pojem správně a 69 (35 %) popsalo pojem nesprávně či vůbec.

Zdroj: Vlastní výzkum

Na otázku č. 2 „*Jaké dítě byste byli ochotni přijmout do náhradní rodinné péče nejméně?*“ z celkového počtu 197 (100 %) respondentů by nejméně přijali romské dítě 95 (48,2 %) do náhradní rodinné péče, pak dítě s mentálním postižením 58 (29,4 %), dále dítě jiného etnika než romského 23 (11,7 %) a 21 respondentů (10,7 %) dítě s tělesným postižením.

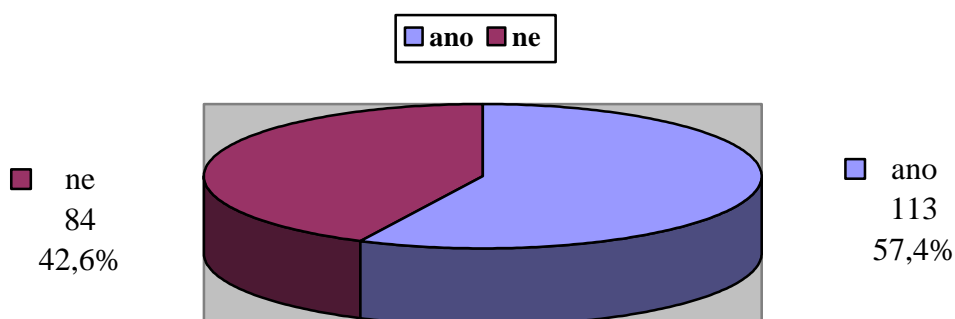
Otázka č. 2

Zdroj: Vlastní výzkum

V otázce č. 3 „Považujete za problém, pokud by žilo romské dítě v "bílé" rodině?“ z celkového počtu 197 (100 %) respondentů odpovědělo 113 (57,4 %) ano a 84 (42,6 %) uvedlo ne.

Otázka č. 3

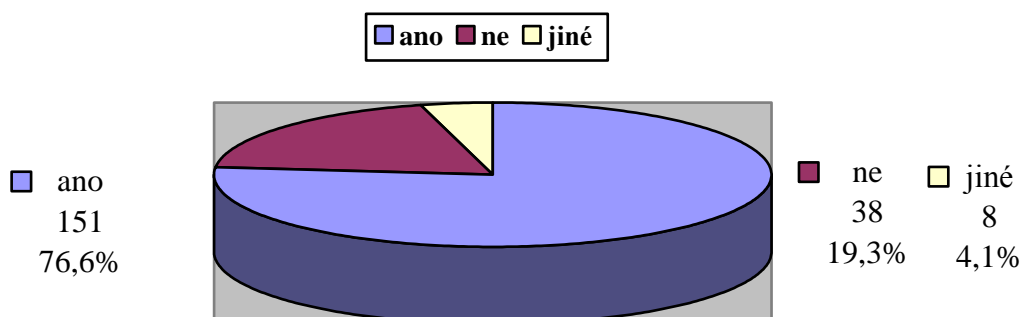

Zdroj: Vlastní výzkum

Na otázku č. 4 „Máte předsudky k romským dětem?“ z celkového počtu 197 (100 %) respondentů odpovědělo 151 (76,6 %) ano, 38 (19,3 %) ne a 8 (4,1 %) zvolilo možnost jiné a uvedli tyto odpovědi: „Mají jiný genofond, nepovažoval bych to za předsudek“, „Obezřetnost je na místě, jsou problémové, nicméně nelze všechny házet do jednoho

pytle“, „Mají určité rysy jejich etnika, které nelze převychovat, ale nepovažuji to za předsudek“, „Je to jiná mentalita, beru je takový jaký jsou“, Předsudky nemám, ale jsem si vědoma, že se jedná o jinou kulturu a tudíž se liší jejich vystupování“, „Do 1 roku dítěte předsudky nemám, poté bych se bála, že dítě začíná odkoukávat chování Romů“, a poslední dvě odpovědi byly „Nevím“.

Otázka č. 4

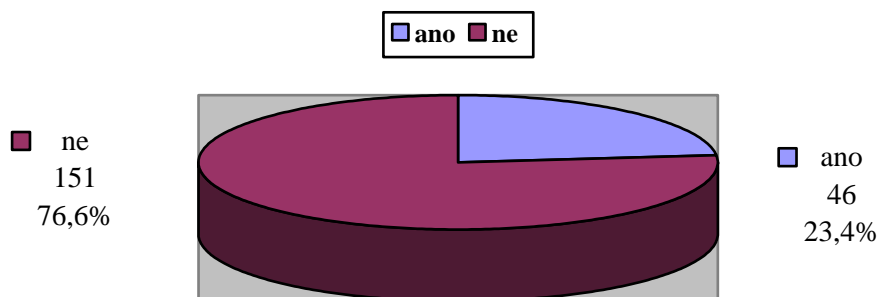
Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 5 zněla: „Dokázal(a) byste si představit, že byste přijal(a) romské dítě do náhradní rodinné péče? Pokud jste odpověděli „ne“, prosím zaškrtněte z jakých důvodů ne. Pokud je Vaše odpověď „ano“, vyberte prosím, jakou formu byste zvolil(a)“. Z celkového počtu respondentů 197 (100 %) by si 46 (23,4 %) dokázalo představit, že by přijalo romské dítě a 151 (76,6 %) odpovědělo, že ne.

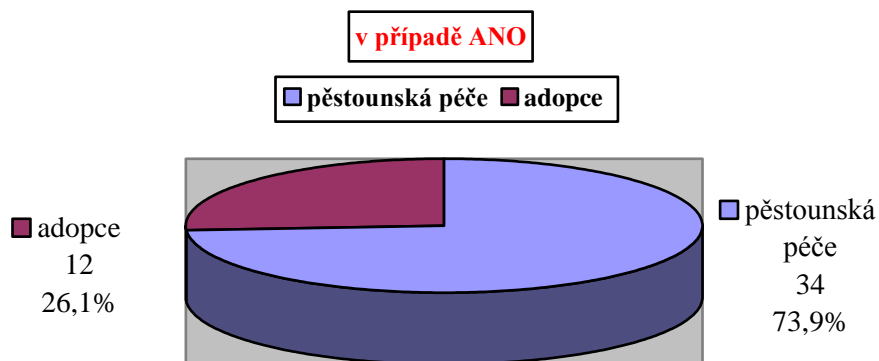
Ti co odpověděli ano (23,4 %), měli dále uvést formu, zda by romské dítě přijali spíše do adopce či pěstounské péče. Do adopce by přijalo romské dítě 12 (26,1 %) respondentů a do pěstounské péče 34 (73,9 %).

Ti co odpověděli ne 151 (%), měli dále uvést z jakých možných, mnou vyjmenovaných, důvodů ne. 130 (33,3 %) respondentů uvedlo vliv genů, 127 (32,6 %) obavu z delikventní činnosti, 70 (17,9 %) vliv okolí a 63 (16,2 %) problémy ve škole.

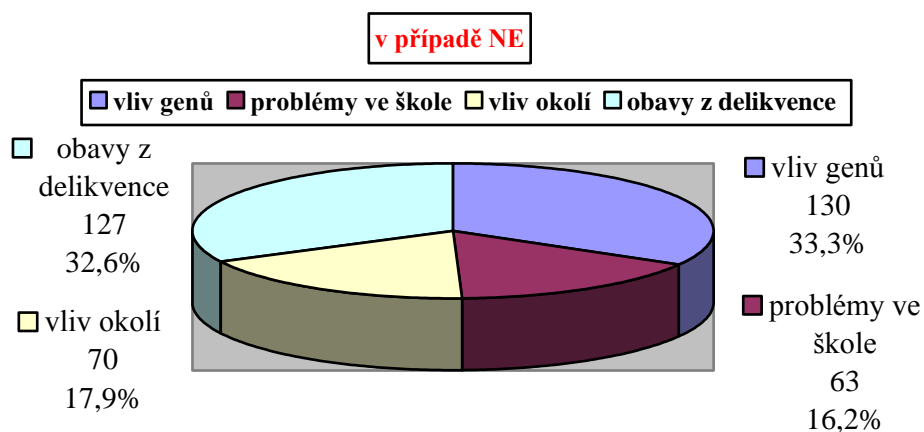
Otázka č. 5

Zdroj: Vlastní výzkum

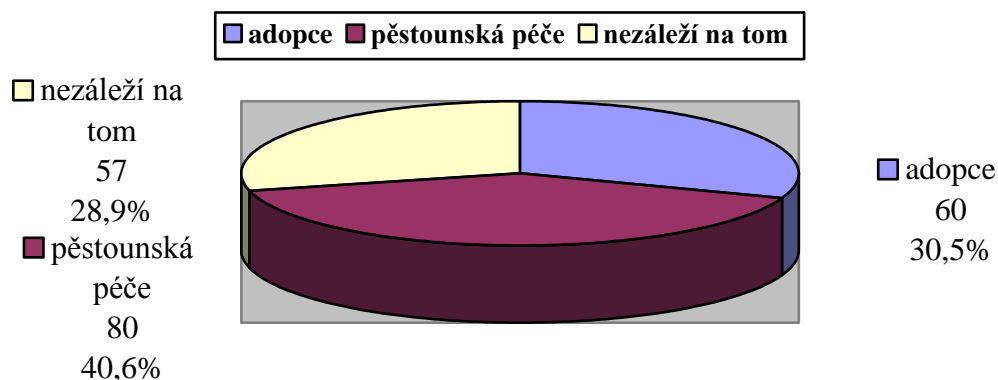
Zdroj: Vlastní výzkum

Zdroj: Vlastní výzkum

V otázce č. 6 „Pokud byste se rozhodl(a) pro přijetí dítěte do náhradní rodinné péče, přijal(a) byste dítě raději do:“ z celkového počtu 197 (100 %) respondentů odpovědělo 80 (40,6 %) raději do pěstounské péče, 60 (30,5 %) do adopce a 57 (28,9 %) respondentům na tom nezáleží

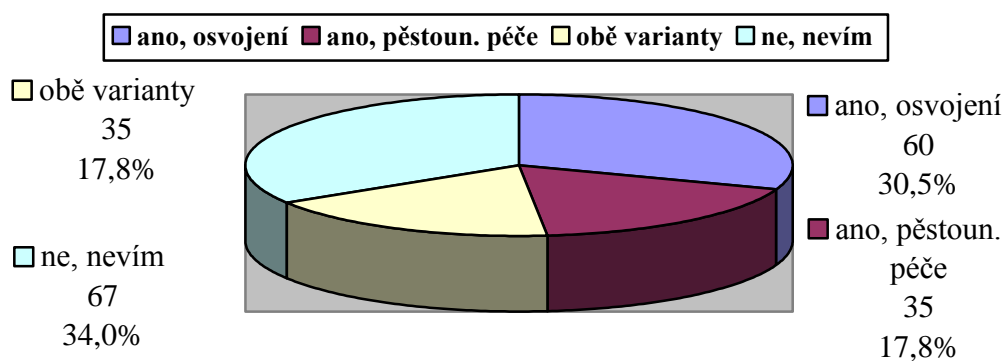
Otázka č. 6

Zdroj: Vlastní výzkum

V otázce č. 7 „Znáte někoho ve svém okolí, kdo si osvojil nebo přijal dítě do pěstounské péče?“ z celkového počtu 197 (100 %) respondentů odpovědělo 60 (30,5 %), že zná ve svém okolí někoho, kdo dítě osvojil, 35 (17,8 %) uvedlo, že zná ve svém okolí někoho, kdo si vzal dítě do pěstounské péče, 35 (17,8 %) odpovědělo, že zná ve svém okolí lidi, kteří přijali děti do obou těchto forem a 67 (34 %) respondentů uvedlo, že svém okolí nikoho takového nezná.

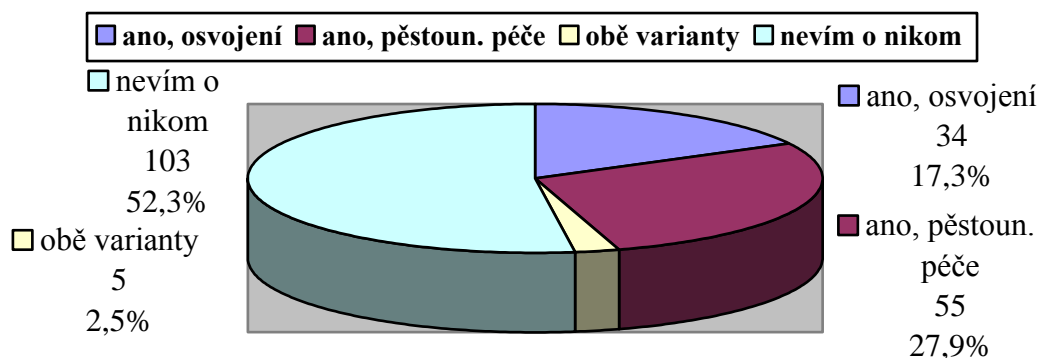
Otázka č. 7

Zdroj: Vlastní výzkum

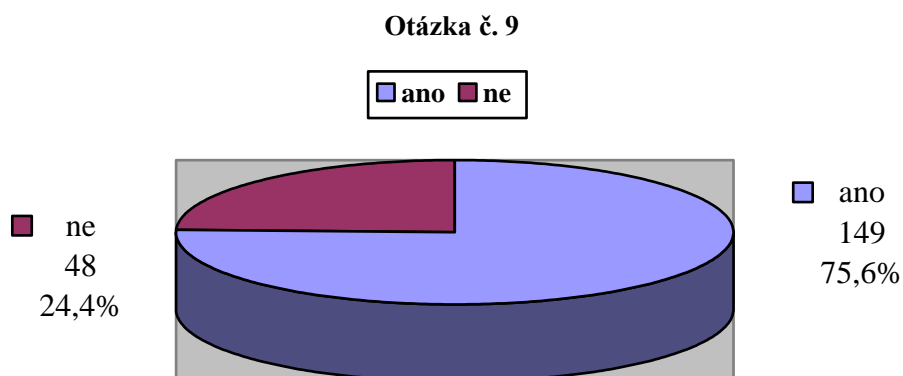
Na otázku č. 8 „Znáte někoho ve svém okolí, kdo si osvojil nebo má v pěstounské péči romské dítě?“ jsem z celkového počtu 197 (100 %) respondentů získala tyto odpovědi: 34 (17,3 %) respondentů zná ve svém okolí někoho, kdo si adoptoval romské dítě, 55 (27,9 %) zná ve svém okolí někoho, kdo přijal romské dítě do pěstounské péče, 5 (2,5 %) ví o lidech, které přijali romské dítě do obou těchto forem a 103 (52,3 %) uvedlo, že ve svém okolí nikoho takového nezná.

Otázka č. 8

Zdroj: Vlastní výzkum

Na otázku č. 9 „*Věříte na existenci typických romských vlastností?*“ z celkového počtu 197 (100 %) respondentů odpovědělo 149 (75,6 %) ano, věřím a 48 (24,4 %) ne nevěřím.

Zdroj: Vlastní výzkum

V otázce č. 10 „*Domníváte se, že jsou v něčem Romové lepší ve srovnání s většinovou populací? Pokud ano, uveďte prosím v čem*“ z celkového počtu 197 (100 %) respondentů odpovědělo 124 (62,9 %) ne a 73 (37,1 %) ano, přičemž odpovědi respondentů sdělující v čem je vidí lepšími, shrnuje tabulka.

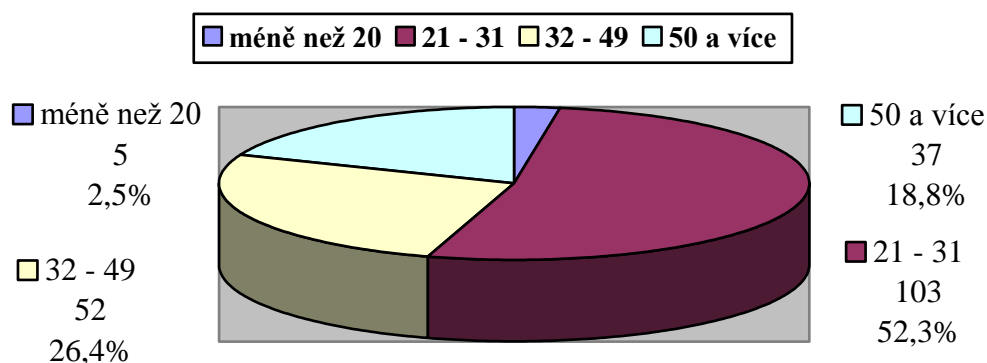
Zdroj: Vlastní výzkum

Pořadí	V čem jsou Romové lepší	Počet respondentů
1	rodinná soudržnost, rodina na 1. místě	36
2	hudební talent	32
3	pohybové nadání, tanec	24
4	vysoké znalosti týkající se sociálních dávek	11
5	vždy drží při sobě	10
6	ví jak nejlépe okrádat stát ku svému prospěchu	10
7	smysl pro tradice	4
8	bezstarostnost, neřešení problémů	2
9	vysoké sebevědomí	2
10	umí si vždy prosadit svou	2

Zdroj: Vlastní výzkum

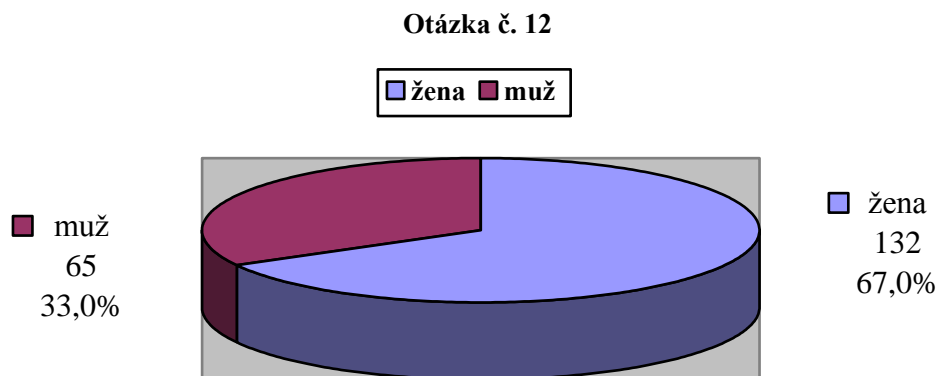
Na identifikační otázku č. 11 „*Jaký je váš věk?*“ Jsem z celkového počtu 197 (100 %) respondentů získala tyto odpovědi: 5 (2,5 %) respondentům bylo méně než 20 let, 103 (52,3 %) lidí byli ve věkovém rozmezí 21 – 31 let, 52 (26,4 %) respondentů bylo ve věkovém rozmezí 32 – 49 let a 37 (18,8 %) respondentům bylo 50 let a více.

Otázka č. 11

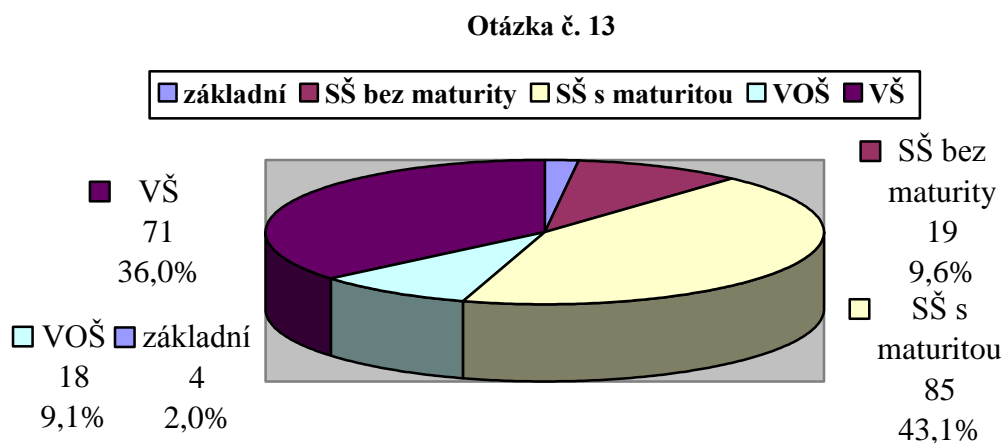
Zdroj: Vlastní výzkum

Na otázku č. 12 „*Věk*“ odpovídalo z celkového počtu 197 (100 %) respondentů 132 (67 %) žen a 65 (33 %) mužů.

Zdroj: Vlastní výzkum

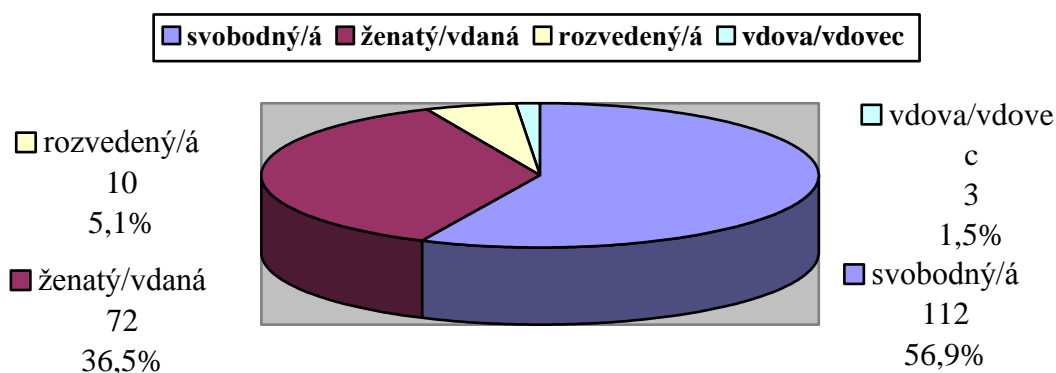
Na otázku č. 13 „*Vzdělání*“ jsem z celkového počtu 197 (100 %) respondentů získala tyto odpovědi: základní vzdělání měli 4 (2 %) respondentů, středoškolské bez maturity mělo 19 (9,6 %) respondentů, středoškolské vzdělání s maturitou tvořilo 85 (43,1 %) lidí, vyšší odborné vzdělání mělo 18 (9,1 %) dotazovaných a nejvíce bylo vysokoškolsky vzdělaných 71 (36 %).

Zdroj: Vlastní výzkum

V poslední identifikační otázce č. 14 „*Rodinný stav*“ jsem z celkového počtu 197 (100 %) respondentů získala tyto odpovědi: nejvíce respondentů bylo svobodných 112 (56,9 %), pak ženatých/vdaných 72 (36,5 %), rozvedených respondentů odpovídalo 10 (5,1 %) a nejméně respondentů bylo vdovami či vdovci 3 (1,5 %).

Otázka č. 14

Zdroj: Vlastní výzkum

4.3 Statistické vyhodnocení dat ve vztahu k hypotézám

Pro výpočet testovací statistiky a vyhodnocení výsledků testu byl použit statistický software „Statistica 12“. Výstupem je jednak hodnota testovací statistiky χ^2 , jednak p-value testu, která je porovnána se zvolenou hladinou významnosti 0,05. Pokud p-value < 0,05 je prokazováno, že jsou rozdíly pozorovaných veličin signifikantně rozdílné. V opačném případě na této hladině významnosti nelze významné rozdíly potvrdit.

Protože data mají kategoriální charakter, bylo použito testování nezávislosti tzv. χ^2 test nezávislosti v kontingenční tabulce, který je nejběžnějším testem, používaným pro analýzu kategoriálních dat a testu dobré shody. V praxi se nejčastěji vyskytuje závislost dvou znaků, které hodnotíme pomocí dvourozměrných tabulek. Na základě těchto výsledků byl na hladině spolehlivosti 95 % stanoven závěr.

Hypotéza č. 1: Do pěstounské péče jsou přijímány děti romského etnika více než do adopce

Otázka č. 5 v případě ANO – kontingenční tabulka

Případ	Pozorované vs. očekávané četnosti (Tabulka1) Chi-Kvadr. = 10,52174 sv = 1 p = ,001180			
	pozorov. pozorovany	očekáv. ocekavany	P - O	(P-O) ² /O
C: 1	12,00000	23,00000	-11,0000	5,26087
C: 2	34,00000	23,00000	11,0000	5,26087
Sčt	46,00000	46,00000	0,0000	10,52174

Testová statistika = χ^2 = chí kvadrát

P – hodnota = 0,001180 < alfa 0,05

Zamítáme H₀

Pomocí testu dobré shody

Zamítací hypotéza - Na hladině významnosti 5 % zamítáme H₀. Rozlišnost variant je statisticky průkazná na 5% hladině významnosti.

Otázka č. 8 – kontingenční tabulka

Případ	Pozorované vs. očekávané četnosti (Tabulka1) Chi-Kvadr. = ,4111675 sv = 1 p = ,521378			
	pozorov. Prom16	očekáv. Prom17	P - O	(P-O) ² /O
C: 1	94,0000	98,5000	-4,50000	0,205584
C: 2	103,0000	98,5000	4,50000	0,205584
Sčt	197,0000	197,0000	0,00000	0,411168

Testová statistika = chí kvadrát

P – hodnota = 0,0521378 > alfa 0,05

Nelze zamítnout

Pomocí testu dobré shody

Nezamítací hypotéza - na hladině významnosti 5 % nelze prokázat, že by se dané varianty lišily. H₀ nelze zamítnout na hladině významnosti 5 %. Na 5% hladině významnosti nebylo prokázáno, že by dané varianty dosahovaly různých výsledků

Otázka č. 8 - kontingenční tabulka

Pozorované vs. očekávané četnosti (Tabulka1)				
Chi-Kvadr. = 6,078652 sv = 1 p = ,013683				
POZN.: Nestejné součty pozor. a oček. četností				
Případ	pozorov. pozorovany	očekáv. ocekavany	P - O	(P-O) ² /O
C: 1	39,00000	44,50000	-5,50000	0,679775
C: 2	60,00000	44,50000	15,50000	5,398876
Sčt	99,00000	89,00000	10,00000	6,078652

Testová statistika = chí kvadrát

P – hodnota = 0,026015 < alfa 0,05

Zamítáme H0

Pomocí testu dobré shody

Zamítací hypotéza - Na hladině významnosti 5 % zamítáme H0. Rozlišnost variant je statisticky průkazná na 5% hladině významnosti.

Hypotéza č. 2: Čím více mají lidé předsudky, tím menší je pravděpodobnost přijetí.

Otázky č. 4 a 5 pro odpovědi NE

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti (Tabulka1)				
Četnost označených buněk > 10				
Pearsonův chí-kv. : 206,680, sv=4, p=0,00000				
předsudky	NRP O	NRP P	NRP Ne	Řádk. součty
A	11,04878	28,72683	111,2244	151,0000
N	3,36585	8,75122	33,8829	46,0000
J	0,58537	1,52195	5,8927	8,0000
Vš. skup.	15,00000	39,00000	151,0000	205,0000

Testová statistika = chí kvadrát

P – hodnota = 10 na -5 < alfa 0,05

Zamítáme H_0

Pomocí testu nezávislosti

Zamítací hypotéza - Na hladině významnosti 5 % zamítáme H_0 . Rozlišnost variant je statisticky průkazná na 5% hladině významnosti

5. Diskuze

Ve výzkumné části své bakalářské práce jsem zjišťovala postoje obyvatel na Českobudějovicku k přijímání romských dětí do náhradní rodinné péče.

V první otázce, kde měli respondenti vysvětlit pojem náhradní rodinná péče, vysvětlilo z celkového počtu respondentů tento pojem správně 65 % dotazovaných, zbylých 35% vysvětlilo pojem nesprávně. Bubleová (2014) definuje pojem náhradní rodinná péče jako formu péče o dítě, které je vychováváno jinými osobami než biologickými rodiči v prostředí, které se nejvíce podobá životu v přirozené rodině. Oповěď podobající se této definici uvedlo přibližně 20 respondentů. Respondenti se také často shodovali v tom, že pojem zahrnuje adopci a pěstounskou péči a že je dítě vychováváno jinými rodiči, než biologickými. Mezi nejčastěji špatně zodpovězenými odpověďmi respondenti uváděli, že je to péče o děti, které nemají rodinu, nebo že je to dočasné nahrazení rodiny na dobu určitou. Dále uváděli, že sem spadá jen pěstounská péče a často tam řadili také výchovné ústavy. Musím podotknout, že se často před odpovědí objevovaly fráze typu „dle mého názoru“ nebo „pod tímto pojmem si představuji“, z čehož vyplývá, že si respondenti svými odpověďmi nebyli jistí.

Dle mého názoru je povědomí o náhradní rodinné péči velmi málo rozšířené. Spoustu lidí neví, co se pod tímto termínem ukrývá, ani jaký je rozdíl mezi adopcí a pěstounskou péčí. Myslím si, že by to mělo být součástí všeobecného přehledu každého jedince, o to více v současné době, kdy přibývá počet bezdětných párů. Řešení této situace bych viděla v zařazení základů o náhradní rodinné péči do studijních osnov základních i středních škol v rámci rodinné či občanské výchovy. Dále bych zahrнула odborné články s touto tematikou do různých volně prodejných časopisů.

Na otázku č. 2 jaké z uvedených dětí by respondenti byli ochotni přijmout do náhradní rodinné péče nejméně, odpověděl největší počet respondentů romské dítě 48,2 %. Druhou největší skupinu představovalo dítě s mentálním postižením 29,4 %, pak dítě jiné etnické příslušnosti než romské 11,7 % a nejméně by respondentům vadilo přijmout dítě tělesně postižené 10,7 %. Matějček (1994) ve svém díle uvádí, že o tyto skupiny dětí je vždy nejmenší zájem. Každý touží po dítěti zdravém a bílém. To potvrzuje

Schoolerová (2002), která říká, že nejčastější chybou bývá adopce romského dítěte jako náhradní možnost v případě, že nevyjde adopce bílého zdravého dítěte.

Na tomto postoji veřejnosti i žadatelů o náhradní rodinnou péči není nic k vysvětlování. Všem je nám na světě nejcennější zdraví a to jak naše, tak našich blízkých. Proto je o zdravotně handicapované děti nízký zájem. A proč by respondenti přijali nejméně zrovna romské dítě, vysvětluje Weinerová (2014), která říká, že dlouhodobě napjaté společenské vztahy mezi Romy a majoritní společností v České republice jsou dobře známi. Z národnostních menšin žijících na území České republiky patří Romové, podle průzkumů veřejného mínění, k těm nejméně oblíbeným.

Lidé v naší zemi mají nejvíce špatných zkušeností právě s romským etnikem, a proto jsou vůči němu tak nesnášenliví.

V otázce č. 3, zda lidé považují za problém, pokud by žilo romské dítě v „bílé“ rodině odpovědělo 57,4 % ano a 42,6 % ne. Miko (2010) se ve své tvorbě zmiňuje o tom, že národnostní menšiny tvoří ve světě odhadem jednu miliardu lidí. V Evropě přispívají Romové k této části patnácti miliony.

Česká republika se stává čím dál více multikulturní. Stále více kultur žije mezi námi na jednom území ve vzájemné interakci. I přesto je většinová společnost k ostatním menšinám netolerantní. Nejvíce to odnášejí Romové, protože se od České majority odlišují svou mentalitou, zvyky a způsobem života.

Na další otázku č. 4, máte předsudky k romským dětem, odpovědělo 76,6% respondentů ano mám, 19,3 % ne, nemám a 4,1 % zvolilo možnost jiné a uvedli tyto odpovědi: „*Mají jiný genofond, nepovažoval bych to za předsudek*“, „*Obezřetnost je na místě, jsou problémové, nicméně nelze všechny házet do jednoho pytle*“, „*Mají určité rysy jejich etnika, které nelze převychovat, ale nepovažuji to za předsudek*“, „*Je to jiná mentalita, beru je takový jaký jsou*“, „*Předsudky nemám, ale jsem si vědoma, že se jedná o jinou kulturu a tudíž se liší jejich vystupování*“, „*Do 1 roku dítěte předsudky nemám, poté bych se bála, že dítě začíná odkoukávat chování Romů*“, a poslední dvě odpovědi byly „*Nevím*“. Jak už jsem výše zmiňovala, špatné vztahy mezi Romy a majoritní společností jsou dlouhodobě obecně dobře známi. Miko (2010) tento netolerantní postoj

nazval jedním pojmem „anticikanismus“. Tímto pojmem označuje nejen rasový, ale celkový negativní přístup k Romům.

Takovýto postoj zapříčiňuje z velké části řada předsudků a mediálních stereotypů o Romech. Mnoho lidí je považuje za rozené kriminálníky. Předsudky zde jsou obrovské a já souhlasím s Mikem (2010), který uvádí, že tyto Česko-romské vztahy jsou dnes již těžko řešitelné.

V otázce č. 5 jsem se respondentů ptala, zda by si dokázali představit, že by přijali romské dítě do náhradní rodinné péče. Pokud ne, měli dále uvést z jakých možných, mnou vyjmenovaných důvodů ne, a pokud ano, měli dále uvést formu, zda by romské dítě přijali spíše do adopce či pěstounské péče. Z celkového počtu 197 respondentů by si 46 dokázalo představit, že by přijali romské dítě. Z toho 34 respondentů by přijalo romské dítě raději do pěstounské péče a 12 do adopce. Ti co odpověděli ne (76,6 %), dále uváděli toto: nejvíce respondentů by romské dítě nepřijalo z důvodu vlivu genů 33,3 %, dále 32,6 % dotazovaných zaškrtnulo jako důvod obavu z delikventní činnosti, 17,9 % vliv okolí a nejméně respondentů zaškrtnulo problémy ve škole 16,2 %.

Důvody, proč 151 respondentů uvedlo, že by si nedokázali představit přijmout romské dítě do náhradní rodinné péče, byly rozebrány již v předchozích otázkách. Opět tu hraje roli síla předsudků, která panuje v české společnosti, média, která předsudky jen posilují a obecně známá netolerance k příslušníkům romské menšiny, která je těžko řešitelná. Z výsledků vyplynulo, že nejvíce lidí by romské dítě nepřijalo především z důvodů vlivu genů a obavy z delikventní činnosti. Vančáková (2012) se o tomto zmiňuje ve své tvorbě, kde uvádí, že výchovné potíže přijatých romských dětí, se podobají potížím jakýchkoli jiných přijatých dětí. Obtíže, které se typicky připisují právě romským dětem (například krádeže) se u majoritních dětí v náhradní rodinné péči vyskytují v podobné míře také.

Uvádí se, že nejhorším obdobím je puberta. Dítě začíná hledat a poznávat svou identitu, a více vnímat okolí. A to, jaké projevy či následky to s sebou ponese, nerozhoduje, zda je to dítě romské či „bílé“. Je velmi důležité, aby tento předsudek pracovnice OSPODu vyvracely všem žadatelům o náhradní rodinnou péči, a tím zvýšili šanci romským opuštěným dětem na novou rodinu a domov.

Mezi další dva důvody, proč by respondenti nechtěli přijmout romské dítě do náhradní rodinné péče, patří vliv okolí a problémy ve škole. Je obecně známo, že romské děti ve škole neprospívají dobře. Drtivá většina Romů má pouze základní vzdělání. Je to způsobeno tím, že v romských rodinách není kladen důraz na preferenci ve vzdělání. **Kajanová (2015) tento stereotyp ale vyvrací ve své tvorbě. Při rozhovoru s mladými Romkami dostala informace, že by se romské dívky naopak rády vzdělávaly a tyto postoje se také snažili v rodině prosadit. Spustu z nich totiž přiznává, že je vzdělání důležité.**

V případech, že respondenti odpověděli, že by si dokázali představit přijmout romské dítě do náhradní péče, měli dále uvést, zda by ho přijali raději do adopce či pěstounské péče. Více respondentů se přiklonilo k pěstounské péči než k adopci. Přijmout cizí dítě vyžaduje hodně odvahy a trpělivosti. O to více, pokud se jedná o etnicky odlišné dítě. Adopce už je napořád. Ať je výchova osvojeného romského dítěte sebe těžší, nejde to zrušit jako u pěstounské péče. Dalším důvodem může být finanční odměna od státu připadající pěstounům za péči o dítě.

V další otázce č. 6 pokud byste se rozhodl(a) pro přijetí dítěte do náhradní rodinné péče, přijal(a) byste dítě raději do jaké její formy - (40,6 %) respondentů odpovědělo raději do pěstounské péče, 30,5 % do adopce a 28,9 % dotazujícím na tom nezáleží jaká forma by to byla. V této otázce jsem chtěla zjistit, zda se objeví odlišnosti v odpovědích od odpovědí z předchozí otázky č. 5. Co se týče přijetí romských dětí do náhradní rodinné péče, větší počet respondentů se přiklonil spíše k pěstounské péči. V této otázce se respondenti také přiklonili spíše k pěstounské péči, přestože se zde jednalo o děti z majoritní společnosti. Myslím si, že tyto výsledky vznikly z toho důvodu, že odpovídali převážně respondenti, kteří o náhradní rodinnou péči nemají prozatím zájem a děsí je představa, že by si osvojili na vždy cizí dítě. Nebo dalším již zmiňovaným důvodem mohou být finanční odměny od státu náležící pěstounům.

Na otázku č. 7, zda respondenti znají někoho ve svém okolí, kdo si osvojil nebo přijal dítě do pěstounské péče, uvedlo 30,5 % lidí, že ví o adopci, 17,8 % o pěstounské péči, 17,8 % ví o obou formách a 34 % neví o nikom. Tato otázka nás přesvědčuje o opaku než předchozí dvě otázky č. 5 a 6. Tam když si respondenti měli vybrat mezi

přijmutím dítěte do pěstounské péče nebo do adopce, volili raději pěstounskou péči. Častější je ale pravděpodobně adopce, protože v této otázce odpověděli, že ve svém okolí znají spíše lidi, kteří si adoptovali dítě, než si jej vzali do pěstounské péče. Zezulová (2012) zmiňuje, že k adopci dochází především u bezdětných párů, které touží naplnit svou přirozenou, biologicky podmíněnou, rodičovskou roli. Vzhledem k tomu, že se v současnosti zvyšuje neplodnost a počet bezdětných párů, výsledky by tak reagovaly na tuto vzniklou situaci.

Na otázku č. 8 zda respondenti znají někoho ve svém okolí, kdo si osvojil nebo má v pěstounské péči romské dítě, odpovědělo 27,9 % respondentů, že ví o pěstounské péči, 17,3 % ví o osvojení, 2,5 % ví o obou formách a 52,3 % neví o nikom. Tento výsledek mě nijak nepřekvapil. Sociální pracovníce na praxích mě seznámily s rostoucím trendem, kdy Romové přijímají do pěstounské péče své děti v rámci rodiny (tzv. příbuzenská pěstounská péče). Žena porodí své dítě, které vychovává po celou dobu její rodičovské dovolené, kdy pobírá dávky rodičovského příspěvku na péči o dítě. V době, kdy je jí tento nárok ukončen, začne žena zanedbávat péči o dítě, aby jí bylo dítě pracovníci sociálně-právní ochrany dětí odebráno. V tuto dobu nastupuje babička, která si odebrané vnouče vezme k sobě do pěstounské péče. Tímto dosáhnou toho, že dítě mají u sebe v rodině a navíc dostávají peníze od státu. Sociální pracovníce tento způsob využívání systému zavrhnou a velmi je to rozčiluje, ale bohužel ví, že není v jejich kompetencích s tím něco udělat. Když přijde hlášení na zanedbání dítěte, musí to vždy řešit. V tomto ohledu je tedy pěstounská péče u romských dětí mnohem běžnější než adopce. Dalším důvodem mohou být již zmíněné důvody – předsudky, strach žadatelů osvojit si na vždy romské dítě, finanční odměny pěstounů.

Na otázku č. 9 věříte na existenci typických romských vlastností (hlučnost, lenost, ...) odpovědělo 149 respondentů kladně a 48 záporně. Tento postoj způsobují opět stereotypy většinové společnosti. Hezky tento problém shrnuje Říčan (2002) ve své tvorbě, ve které uvádí, že dlouhodobá nezaměstnanost většiny Romů působí na romskou komunitu zcela katastrofálně, protože ji demoralizuje a kriminalizuje. Velkou roli zde má i chybný systém sociálních dávek, který zvýhodňuje velké rodiny, žijící „na

podpoře“, a proto se Romům vyplácí nechodit do zaměstnání, ve kterém by pracovali za méně peněz. Není tedy divu, že jsou Romové živi z dávek.

Tyto atributy dělají z Romů líné, nevděčné a kriminální osoby a média to ještě vyzdvihují a zviditelňují. Špatných věcí o Romech je všude plno, ale ty dobré nikdo bohužel nezveřejňuje. Není proto divu, že majorita vnímá Romy po celá staletí tak negativně.

Na otázku č. 10, zda se respondenti domnívají, že jsou Romové v něčem lepší než většinová populace, odpovědělo 73 ano a 124 ne. V případě kdy dotazovaní odpověděli ano, měli dále uvést v čem. Nejvíce respondentů (36) se shodlo na tom, že je pro Romy vždy na prvním místě rodina. To uvádějí ve své tvorbě Kaleja a Knejp (2009, str. 102), kteří píšou: *„O romské rodině se obecně traduje, že by pro všechny národy mohla být příkladem, zejména svou soudržností, interpersonálními vztahy a pevnými vazbami, které jednotliví členové v sobě uchovávají“*. Jsem ráda, že si je majoritní společnost vědoma této pozitivní vlastnosti Romů, která může zmírnit strach žadatelů při plánování osvojení si romského dítěte a vůbec fakt, že Romové nejsou jenom špatní. Mezi další dvě nejčastěji zmiňované odpovědi patřilo hudební nadání (32 respondentů) a pohybové nadání (24 respondentů), které je o Romech obecně velmi dobře známé. Dále uvedlo 21 respondentů, že jsou Romové lepší v okrádání státu a ve znalostech týkajících se sociálních dávek. Zde se opět objevují stereotypy vztahující se k romskému způsobu života. Příčinou jsou již několikrát zmiňované napjaté Česko-romské vztahy, které se nedaří po staletí řešit či zmírňovat. Dalších 10 respondentů uvedlo na dotaz, v čem jsou Romové lepší to, že vždy drží při sobě. To opět souvisí s jejich pevnými rodinnými a sociálními vazbami ke svým příslušníkům. Další 4 respondenti odpověděli, že mají Romové větší smysl pro tradice. Romové jsou jako bývalá kastovní společnost obecně duchovněji založenější, než většinová společnost. Proto více lpí na dodržování romských tradic, zvyků a rituálů. **Kajanová (2015) ve své tvorbě uvádí, že pro Romy je víra v Boha mnohem silnější než u běžné populace. Na rozdíl od křesťanů pocítují vztah k náboženství intenzivněji. Stejně jako je pro křesťany důležitá Bible, pro Romy je úctyhodný soubor hodnot a vzorců s názvem „Romipen“, který prostřednictvím svých příkázání určuje životu řád. Že mají Romové vysoké sebevědomí, uvedli 2 respondenti,**

že si umí vždy prosadit to, co chtějí, tvrdí také 2 respondenti, a že jsou Romové lepší v bezstarostnosti a neřešení problémů si myslí stejně tak 2 poslední respondenti.

Výsledky mě přesvědčili o tom, že veřejnost nevidí na Romech jen samé negativní vlastnosti, ale i ty dobré, které majoritě leckdy chybí. Možná, že kdyby se o těchto pozitivních vlastnostech více mluvilo, bylo by vnímání a přístup k romským spoluobčanům všeobecně pozitivnější.

Poslední čtyři otázky byly identifikačního charakteru – zaměřovaly se na pohlaví, věk, rodinný stav a vzdělání. Z celkového počtu 197 respondentů bylo 132 žen a 65 mužů. Věkové kategorie jsem rozdělila do 4 skupin – věk pod 20 let mělo 2,5 % respondentů, největší skupinu tvořili respondenti ve věkovém rozmezí 21 – 31, kterých bylo 52,3 %. V další skupině ve věku 32 – 49 let bylo 26,4 % respondentů a více jak 50 let bylo 18,8 % dotazovaných. Vysokoškolské vzdělání mělo 36 % respondentů, středoškolské s maturitou 43,1 % a vyšší odborné 9,1 %. Vzhledem k tomu, že jsem ve výzkumném souboru měla mnoho vysokoškolsky vzdělaných lidí, očekávala bych větší informovanost o náhradní rodinné péči. Zde je vidět, že je tato oblast ve vzdělání podceněna. Středoškolské vzdělání bez maturity mělo 9,6 % respondentů a základní 2%. V otázce č. 15 rodinný stav nejvíce respondentů bylo svobodných 56,9 %, pak ženatých/vdaných 36,5 %, dále rozvedených 5,1 % a nejméně bylo vdov či vdovců 1,5 %. Mile mě překvapil vysoký počet ženatých/vdaných respondentů, obzvláště v dnešní době, kdy tento trend pomalu ale jistě upadá.

6. Závěr

Bakalářská práce je tvořena ze dvou částí - části teoretické a části výzkumné. Cílem teoretické části bakalářské práce bylo vysvětlit systém náhradní rodinné péče a popsat její jednotlivé formy. Dále popsat, jak vypadá životní styl Romů, panující předsudky ve společnosti a správnou výchovu přijatého romského dítěte majoritní rodinou. V praktické části bakalářské práce bylo mým cílem zjistit názory obyvatel z Českobudějovicka k přijímání romských dětí do náhradní rodinné péče. Dosáhnout stanoveného cíle jsem se snažila pomocí kvantitativního výzkumu, metodou dotazování. Jako výzkumná technika byl zvolen vlastní dotazník, který tvořil celkem 14 otázek.

Otázky jsem rozdělila do dvou okruhů – na identifikační otázky (věk, pohlaví, ...) a na otázky zjišťující názory respondentů na danou problematiku. Celkem bylo rozdáno 205 dotazníků a zpět se jich vrátilo 197, návratnost tedy činila 96 %. Ve výzkumné části jsem si stanovila dvě hypotézy.

Hypotéza 1: „Do pěstounské péče jsou přijímány děti romského etnika více než do adopce.“

Hypotéza 2: „Čím více mají lidé předsudků, tím menší je pravděpodobnost přijetí.“

Obě hypotézy byly potvrzeny a výsledky ověřeny statistickým vyhodnocením, které bylo prováděno pomocí použití statistického softwaru „Statistica 12“.

Z výsledků dotazovaného šetření vyplynulo, že mezi obyvateli Českobudějovicka převládá značná nesnášenlivost k Romům, která vychází především z předsudků, jež tento negativní postoj masivním způsobem ovlivňují. 76,6 % ze 100 % respondentů si nedokáže představit, že by přijali do náhradní rodinné péče romské dítě, přičemž nejčastějším důvodem, proč tomu tak je, je obava z genetické predispozice a následně hned potom obava z delikventní činnosti, která jde ruku v ruce s předsudky. Dále z výsledků vyplynulo, že 57,4 % respondentů považuje za problém, pokud by romské dítě vyrůstalo v „bílé“ rodině. Na otevřenou otázku zda jsou Romové v něčem lepší než lidé z majority, respondenti většinou vypisovali vlastnosti, které jsou o Romech obecně známé. Nejčastěji se objevovalo hudební či pohybové nadání a rodinná sounáležitost. Je dobře, že společnost na Romech vidí tyto pozitivní specifické rysy a dokáže uznat, že jsou v něčem lepší než majorita. Myslím si, že je to velmi důležité pro další společné

soužití. Ovšem bohužel se v této kategorii odpovědí objevily i negativní vlastnosti, ve kterých jsou, dle respondentů, Romové lepší. Zde opět nastupují na scénu předsudky. Vysoké znalosti sociálních dávek, okrádání státu či laxní přístup k problémům. Takové byly časté odpovědi respondentů.

Myslím si, že by se mělo na školách více učit o romské menšině. Je to nejpočetnější menšina v České republice, která u nás byla, je a bude, a proto je důležité naučit se s ní vycházet a zintegrovat. To by potom vedlo k větší solidaritě, toleranci a respektování Romů žijících na našem území a zbouraly by se tak předsudky, které ve společnosti panují.

Při sbírání výzkumných dat mě velmi překvapila neznalost veřejnosti o systému náhradní rodinné péče. Nejen, že respondenti často nevěděli, co si pod tímto pojmem představit, ale nevěděli ani základní rozdíly mezi adoptí a pěstounskou péčí. Z tohoto důvodu se domnívám, že by se mělo zlepšit povědomí o systému náhradní rodinné péči, neboť si myslím, že by její základní znalosti měli patřit k všeobecnému přehledu každého člověka. Obzvláště v současné době, kdy stále přibývá bezdětných párů i nechtěných dětí v ústavech.

Výsledky této práce mohou být přínosem pracovním OSPODU, na oddělení náhradní rodinné péče, k získání reálné představy o panující netoleranci k romské minoritě, dále žadatelům o náhradní rodinnou péči k získání potřebných informací, a také studentům jako studijní materiál

7. Seznam zdrojů literatury

1. ARCHEROVÁ, Caroline. 2001. *Dítě v náhradní rodině*. 1. vyd. Praha: Portál. 120 s. ISBN 80-7178-578-4.
2. BECHYŇOVÁ, Věra a Marta KONVIČKOVÁ. 2011. *Sanace rodiny: sociální práce s dysfunkčními rodinami*. 2. vyd. Praha: Portál. 151 s. ISBN 978-80-262-0031-4.
3. BUBLEOVÁ, Věduna. 2014. *Základní informace o osvojení (adopci)*. 3. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. 57 s. ISBN 978-80-87455-18-0.
4. BUBLEOVÁ, Věduna. 2013. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. 2. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. 52 s. ISBN 978-80-87455-17-3.
5. ČESKO, 2012. Zákon č.89/2012 ze dne 3. února občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*.
6. KAJANOVÁ, Alena a kol. 2015. *(Ne)rovnosti v romských rodinách*. 1. vyd. Praha: NLN. 103 s. ISBN 978-80-7422-455-3.
7. KAJANOVÁ, Alena a David URBAN. 2009. *Sociální práce s etnickými a menšinovými skupinami: etnické, marginální a rizikové skupiny*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta. 104 s. ISBN 978-80-7394-181-9.
8. KALEJA, Martina a Jan KNEJP. 2009. *Mluvme o Romech*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. 199 s. ISBN 978-80-7368-708-3.
9. KONEČNÁ, Hana a Markéta SUDOVÁ. 2011. *Jak dál s pěstounskou péčí na přechodnou dobu?* 1. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. 88 s. ISBN 978-80-87455-23-4.
10. KOVAŘÍK, Jiří. 2004. *Náhradní rodinná péče v praxi*. 1. vyd. Praha: Portál. 167 s. ISBN 80-7178-957-7.
11. MAPPEŠ – NIEDIEK, Norbert. 2012. *Arme Roma, böse Zigeuner: Was an den Vorurteilen über die Zuwanderer stimmt*. Der Erstausgabe. Ch. Links Verlag. pp 207. ISBN: 978-3-86153-684-0.

12. MATĚJČEK, Zdeněk. 2008. *Co děti nejvíc potřebují*. 5. vyd. Praha: Portál. 108 s. ISBN 978-80-7367-504-2.
13. MATĚJČEK, Zdeněk. 1999. *Náhradní rodinná péče*. 1. vyd. Praha: Portál. 184 s. ISBN 80-7178-304-8.
14. MATĚJČEK, Zdeněk. 1994. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. 1. vyd. Praha: Portál. 98 s. ISBN 80-85282-83-6.
15. MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. 2011. *Mládež a delikvence*. 3. vyd. Praha: Portál. 344 s. ISBN 978-80-87455-13-5.
16. MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. 2010. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče*. 1. vyd. Praha: Portál. 184 s. ISBN 978-80-7367-739-8.
17. MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. 2014. *Podpora rodiny: manuál pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Portál. 176 s. ISBN 978-80-262-0697-2.
18. MATOUŠEK, Oldřich. 2003. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. vyd. Praha: Slon. 161 s. ISBN 80-86429-19-9.
19. MIKO, Václav. 2010. *Česko-Romské vztahy*. 1. vyd. Brno: Tribun. 130 s. ISBN 978-80-7399-938-4.
20. *Náhradní výchova*. [online].[cit. 2015-12-06]. Dostupné z: http://www.nahradnirodina.cz/nahradni_vychovaI
21. NOŽÍŘOVÁ, Jana. 2012. *Náhradní rodinná péče*. 1. vyd. Praha: Linde Praha. 94 s. ISBN 978-80-86131-91-7.
22. *Právní úprava náhradní rodinné péče v České republice*. [online].[cit. 2015-12-06]. Dostupné z: http://www.nahradnirodina.cz/files/File/Projekty/Pravni_uprava_nahr_pee_v_R_2014_web.pdf
23. ŘÍČAN, Pavel. 2000. *S Romy žít budeme – jde o to jak*. 2. vyd. Praha: Portál. 143 s. ISBN 80-7178-410-9.
24. SAMKOVÁ, Klára. 2011. *Romská otázka*. 1. vyd. Praha: Blinkr. 99 s. ISBN 978-80-87579-03-9.
25. SCHOOLER, Jayne E. 2002. *Adopce: vztah založený na slibu*. 1. vyd. Praha: Návrat domů. 217 s. ISBN 80-7255-066-7.

26. ŠKOVIERA, Albín. 2007. *Dilemata náhradní výchovy*. 1. Vyd. Praha: Portál. 144 s. ISBN 978-80-7367-318-5.
27. UNUCKOVÁ, Michaela. 2007. *Žijí mezi námi: historie a současnost Romů*. 1. vyd. Karviná: Sdružení Romů severní Moravy. 35 s. ISBN 978-80-246-2632-1.
28. *Ústavní péče*. [online].[cit. 2015-12-06]. Dostupné z: http://www.nahradnirodina.cz/ustavni_pece
29. VANČÁKOVÁ, Martina. 2011. *Dítě jiného etnika v náhradní rodinné péči*. 1. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. 32 s. ISBN 978-80-87455-05-0.
30. VANČÁKOVÁ, Martina. 2012. *Metodika podpůrných aktivit pro náhradní rodinnou péči*. 1. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. 113 s. ISBN 978-80-87455-13-5.
31. WEINEROVÁ, Renata. 2014. *Romové a stereotypy*. 1. vyd. Praha: Karolinum. 90 s. ISBN 978-80-246-2632-1.
32. *Základní pojmy*. [online].[cit. 2015-12-06]. Dostupné z: <http://www.adoptce.com/pestounska-pece/zakladni-pojmy/>
33. ZEZULOVÁ, Dagmar. 2012. *Pěstounská péče a adopce*, 1. vyd. Praha: Portál. 200 s. ISBN 978-80-262-0065-9.

8. Přílohy

Příloha č. 1: Dotazník

Příloha č. 1

Dobrý den,

jmenuji se Lucie Křístková a jsem studentka 3. ročníku Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Tímto Vás prosím o vyplnění mého krátkého dotazníku, který je pro mě důležitým podkladem pro zpracování mé bakalářské práce na téma Postoj obyvatel na Českobudějovicku k přijímání romských dětí do náhradní rodinné péče. Veškeré údaje, které zde uvedete, jsou anonymní a budou použity pouze pro účely zpracování mé bakalářské práce. Všem moc děkuji za Váš čas a pomoc.

1) Setkal(a) jste se někdy s termínem „Náhradní rodinná péče“? Pokud ano, napište prosím, co si pod tímto pojmem představujete.

a) ano, náhradní rodinná péče je

.....
.....

b) ne, nesetkal(a)

2) Jaké dítě byste byli ochotny přijmout do náhradní rodinné péče nejméně?

a) dítě s tělesným postižením

b) dítě s mentálním postižením

c) romské dítě

d) jiné etnicky odlišné dítě (vietnamské, černošské,...)

3) Považujete za problém, pokud by se nacházelo více etnik v jedné rodině?

a) ano

b) ne

4) Máte předsudky k romským dětem?

a) ne nemám, jsou stejné jako děti z většinové společnosti

b) ano mám, jsou problémové

c) jiné

5) Dokázali byste si představit, že byste přijali romské dítě do náhradní rodinné péče? Pokud jste odpověděli „ne“, prosím zaškrtněte z jakých důvodů ne. Pokud je Vaše odpověď „ano“, vyberte prosím, jakou formu byste zvolili.

a) ano

➤ osvojení (adopce)

- pěstounská péče
- b) ne
 - vliv genů
 - problémy ve škole
 - vliv okolí
 - obava z delikventní činnosti (krádeže, alkoholismus, drogy, záškoláctví,..)

6) Pokud byste se rozhodl(a) pro přijetí dítěte do náhradní rodinné péče, přijal(a) byste dítě raději do:

- a) adopce
- b) pěstounské péče
- c) nezáleží na tom

7) Znáte někoho ve svém okolí, kdo si osvojil nebo má dítě v pěstounské péči?

- a) ano, vím o osvojení
- b) ano, vím o pěstounské péči
- c) vím o obou formách
- d) ne, nevím o nikom

8) Znáte někoho ve svém okolí, kdo si osvojil nebo má v pěstounské péči romské dítě?

- a) ano, vím o osvojení
- b) ano, vím o pěstounské péči
- c) vím o obou formách
- d) ne, nevím o nikom

9) Věříte na existenci typicky romských vlastností? (např.: hlučnost, nepřizpůsobivost, lenost, ...)

- a) ne nevěřím
- b) ano věřím

10) Domníváte se, že jsou v něčem Romové lepší ve srovnání s většinovou populací?

- a) ne
- b) ano

11) Jaký je Váš věk?

- a) méně než 20 let
- b) 21 – 31 let
- c) 32 - 49 let
- d) 50 let a více

12) Vaše pohlaví?

- a) žena
- b) muž

13) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) základní
- b) středoškolské bez maturity
- c) středoškolské s maturitou
- d) vyšší odborné
- e) vysokoškolské

14) Váš rodinný stav?

- a) svobodný/á
- b) ženatý/vdaná
- c) rozvedený/á
- d) vdova, vdovec